

Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025

rekenkamercommissie onderzoek
naar de uitvoering in
Alphen aan den Rijn

Mei 2023

Alphen aan den Rijn

Inhoudsopgave

Deel 1 Bestuurlijk rapport	4
Inleiding	5
Onderzoek	6
Conclusies	8
1.1 Ontwikkeling van de doelstellingen	8
1.2 Doelbereik	9
1.3 Regionale samenwerking	10
1.4 Rol gemeenteraad	10
1.5 Ten slotte	10
Aanbevelingen	11
Bijlage 1 Bestuurlijke reactie	12
Deel 2 Rapport van bevindingen	14
1 Inleiding	15
1.1 Aanleiding en doel	15
1.2 Probleemstelling	15
1.3 Onderzoeksvragen en normenkader	15
2 Beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering	19
2.2 Tijdslijn	19
2.3 Ontwikkelingen op lokaal en regionaal niveau	20
3 Doelbereik	23
3.1 Inleiding	23
3.2 Doelstelling en ambities	23
3.3 Energieneutraliteit	24
3.4 Indicatoren en monitoring	25
3.5 Huidige situatie	26
3.6 Projectenmonitor	33
3.7 Conclusie	34

4	Samenwerking Energieakkoord en RES Holland Rijnland	37
4.1	Inleiding	37
4.2	Structuur van RES Holland Rijnland	37
4.3	Rol van Alphen aan den Rijn in de samenwerking	39
4.4	Verlenging van het Energieakkoord	40
4.5	Conclusie	40
5	Rol gemeenteraad	42
5.1	Inleiding	42
5.2	Informereren en indicatoren	42
5.3	Rol van de gemeenteraad	42
5.4	Conclusie	45
6	Literatuur	47
A	Beleidshistorie	49
A1	Inleiding	49
A2	Regionaal niveau	49
A3	Gemeentelijk niveau	56

Deel 1 Bestuurlijk rapport

Inleiding

Op 27 september 2017 ondertekende de gemeente Alphen aan den Rijn samen met alle regiogemeenten, de provincie Zuid-Holland, het hoogheemraadschap van Rijnland en de Omgevingsdienst West-Holland het Energieakkoord Holland Rijnland. De partijen zijn een gezamenlijk proces aangegaan om de globaal omschreven ambities voor 2025 te realiseren. Onderdeel van het Energieakkoord is een regionaal uitvoeringsprogramma, dat in de afgelopen jaren ook is geüpdatet. In Alphen aan den Rijn wordt uitvoering gegeven aan de acties en ambities via het duurzaamheidsbeleid Alphen aan den Rijn.

De rekenkamercommissie van de gemeente Alphen aan den Rijn heeft onderzoek gedaan naar de huidige doelen van het Energieakkoord, hoe het nu staat met de uitvoering van het Energieakkoord, en of Alphen aan den Rijn op koers ligt om haar bijdrage aan deze doelen te behalen. Het doel van het uitgevoerde onderzoek was erop gericht om een overzicht te krijgen van de doelen en besluiten die in het kader van het Energieakkoord zijn genomen, en om de raad van de gemeente Alphen aan den Rijn in staat te stellen om, indien nodig, nog bij te sturen op het behalen van de doelstellingen in 2025. Daarnaast is onderzocht wat de stand van zaken is van geplande acties, pilots en projecten en welke inspanningen nog nodig zijn om de doelstellingen te behalen.

Onderzoek

Holland Rijnland wil in 2050 energieneutraal zijn. Om deze ambitie te behalen zijn er voor 2025 tussentijdse doelen gesteld voor besparing en duurzame energieopwekking en is een uitvoeringsprogramma opgesteld.

De rekenkamercommissie van de gemeente Alphen aan den Rijn wil graag weten hoe het staat met de uitvoering van de afspraken uit het Energieakkoord om de ambities en doelen te behalen. Het onderzoek beperkt zich tot de uitvoering van de regionale afspraken in Alphen aan den Rijn.

De centrale onderzoeksvraag luidt:

Hoe staat het nu met de uitvoering van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 en ligt Alphen aan den Rijn op koers om de ambities in 2025 te realiseren?

Om de hoofdvraag te beantwoorden is een aantal deelvragen opgesteld. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen deelvragen die betrekking hebben op het Energieakkoord (en daarmee regionaal van aard zijn) en deelvragen die betrekking hebben op Alphen aan den Rijn.

Regionaal niveau

1. Zijn de ambities van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 hetzelfde gebleven of zijn ze bijgesteld (afgezwakt, geïntensiveerd)? Zo ja, wat was de motivering om ze bij te stellen?
2. Hoe werken de gemeenten in de regio samen aan het Energieakkoord, en wat is de rol van de gemeente Alphen aan den Rijn hierbij?
3. Hoe verhouden de ambities en doelen van het Energieakkoord zich tot de doelen van onder andere de Regionale Energiestrategie (RES) en de Duurzaamheidsagenda?
4. Stuurt de regio aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?

Gemeentelijk niveau

1. Zijn de ambities van Alphen aan den Rijn hetzelfde gebleven of zijn ze bijgesteld (afgezwakt, geïntensiveerd)? Zo ja, wat was de motivering om ze bij te stellen?
2. Hoe verhouden de ambities en doelen van de gemeente Alphen aan den Rijn zich met de doelen van het Energieakkoord?
3. Op welke wijze wordt de uitvoering en haalbaarheid van de ambitie van Alphen aan den Rijn gemonitord? Welke indicatoren worden gehanteerd?
4. Wat is de huidige stand van zaken van de geplande acties, pilots en projecten van Alphen aan den Rijn?
5. Welke resultaten zijn met het oog op de ambities van 2025 van Alphen aan den Rijn bereikt? Welke inspanningen zijn vanuit Alphen aan den Rijn (extra) nodig om de ambities van 2025 te halen?
6. Stuurt Alphen aan den Rijn aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?
7. Op welke wijze is de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn betrokken (geweest) bij de totstandkoming van het Energieakkoord, bij de monitoring van de uitvoering, en de eventuele bijstelling?

8. Heeft die betrokkenheid van de gemeenteraad uit meer bestaan dan alleen de formele besluitvorming? Zo ja, heeft die betrokkenheid bijgedragen aan de aanpassing of invulling van de ambities en doelstellingen?

Het bevindingenonderzoek is uitgevoerd door onderzoeksbureau CE Delft. Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is een literatuurstudie uitgevoerd en zijn interviews gehouden. In het Rapport van Bevindingen van CE Delft leest u onder meer gedetailleerd de uitwerking van de onderzoeksvragen, de aanpak van het onderzoek, en uiteraard een uitgebreid verslag van de bevindingen. Het Rapport van Bevindingen, wordt door de Rekenkamercommissie van harte aanbevolen om te lezen. Het is aan dit bestuurlijke rapport toegevoegd.

Conclusies

De energietransitie heeft een grote invloed op de samenleving. Keuzes die worden gemaakt hebben direct gevolgen voor mensen, organisaties en bedrijven. De gemeente Alphen aan den Rijn speelt een belangrijke rol bij het vormgeven aan deze energietransitie. De gemeente maakt daarover afspraken en voert deze uit. Op 27 september 2017 ondertekende de gemeente Alphen aan den Rijn samen met alle regiogemeenten, de provincie Zuid-Holland, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de Omgevingsdienst West-Holland het Energieakkoord Holland Rijnland. De partijen zijn een gezamenlijk proces aangegaan om de ambities voor 2025 te realiseren.

De Rekenkamercommissie van de gemeente Alphen aan den Rijn wil graag weten hoe het staat met de uitvoering van de afspraken uit het Energieakkoord om de ambities en doelen te behalen.

Hieronder staan beknopt de belangrijkste conclusies van het onderzoek, en de aanbevelingen die op basis van dit onderzoek worden gegeven aan het college en de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn.

1.1 Ontwikkeling van de doelstellingen

Het Energieakkoord heeft als ambitie dat Holland Rijnland in 2050 een energie neutrale regio is. Daarnaast wordt ingezet op 30% energiebesparing ten opzichte van 2014, wat overeenkomt met een reductie van de energievraag van 10 Petajoule (PJ) voor heel Holland Rijnland. Voor Alphen aan den Rijn betekent dat een reductie van 6,5 PJ in 2014 naar 4,55 PJ in 2050. Verder stoot de regio in 2050 nauwelijks meer CO₂ uit voor de energievoorziening en wordt geen aardgas gebruikt in de gebouwde omgeving (Holland Rijnland, 2017).

Om die ambities voor 2050 te behalen zijn er in het Energieakkoord van 2017 vier concrete acties en ambities voor 2025 opgesteld:

1. 2,5 PJ minder energieverbruik ten opzichte van 2014.
2. 2,5 PJ duurzaam opgewekt door zonnepanelen op daken (0,7 PJ), zonnevelden (1 PJ) en wind (0,8 PJ).
3. Stimuleren van andere vormen van duurzaam opgewekte energie, zoals biomassa en geothermie.
4. Stevig inzetten op de warmtetransitie.

Sinds het sluiten van het Energieakkoord zijn er twee gemeentelijke duurzaamheidsprogramma's opgesteld, en is het Energieakkoord overgegaan in een samenwerking rondom de Regionale Energiestrategie (RES). In ieder van deze documenten zijn ambities opgenomen, die allen als hoofddoel hebben om in 2050 energieneutraal te zijn.

Hoewel de doelen in de verschillende beleidsprogramma's soms verschillend zijn geformuleerd, zijn ze over de jaren heen feitelijk gelijk gebleven. Wel zijn de ambities veranderd. De tijdshorizon is verschoven van 2025 naar 2030. Uiteraard zijn de te behalen doelen omgerekend naar dat jaar. En in plaats van Petajoule wordt tegenwoordig gesproken over terawattuur. Tot slot zijn een aantal ambities meer SMART geformuleerd.

In het Energieakkoord en het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 was geen SMART doelstelling voor mobiliteit opgenomen. In het huidige duurzaamheidsprogramma 2021-2030 en de RES zijn wel SMART doelstellingen opgenomen. Deze verschillen echter van elkaar (respectievelijk 17% en 22% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990). Hiervoor is geen duidelijke verklaring bekend.

1.2 Doelbereik

In dit onderzoek is in kaart gebracht in hoeverre de doelstellingen uit het regionale Energieakkoord 2017-2025, en de lokale vertaling daarvan in het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020, zijn behaald (zie onderstaande tabel). Op het moment van schrijven zijn de emissiegegevens van de gemeente tot en met 2020 bekend.

<i>Hoofddoelstelling</i>	<i>Behaald?</i>
In 2050 is de samenleving van Alphen aan den Rijn fossiele brandstofvrij, energie- en CO ₂ -neutraal.	Doel niet binnen bereik
<i>Subdoelstellingen</i>	
Alphen aan den Rijn in 2050 energieneutraal.	Doel losgelaten
Energiebesparing van gemiddeld 1,5% per jaar voor de gebouwde omgeving (conform Rijksbeleid).	Behaald
14% duurzame energie in 2020.	Niet behaald
In 2020 50% meer aansluitingen met opwek zonne-energie ten opzichte van 2016.	Behaald

Het hoofddoel, vrij van fossiele brandstof, energieneutraal en CO₂-neutraal in 2050, is niet binnen bereik. Om dit te behalen is een wijziging van provinciaal beleid nodig om grootschalige wind en zonne-energie op land toe te staan. De provincie Zuid-Holland heeft in december 2022 nieuw omgevingsbeleid vastgesteld wat de huidige beperkingen bevestigt. Aanpassing van dit beleid is momenteel niet te verwachten. Bovendien is in het coalitieakkoord 2022-2026 de ambitie voor energieneutraliteit feitelijk losgelaten, door te stellen dat hernieuwbare energie voor deze ambitie ook plaats kan vinden met wind op zee. De regio Holland Rijnland en Alphen aan den Rijn hanteren de volgende definitie van energieneutraliteit:

Het energieverbruik binnen de regio wordt volledig gedekt door energie uit duurzame energiebronnen of restbronnen, waarvan minstens 80% uit onze eigen regio komt. De resterende 20% wordt ingevuld door onder andere restwarmte of geothermie uit de nabijheid van onze regio.

(Bij de officiële definitie van energieneutraliteit is het niet mogelijk om een deel van de hernieuwbare energie buiten de regio te laten plaatsvinden.)

In het coalitieakkoord 2022-2026 wordt gesteld dat energieneutraal betekent dat:

'in 2050 het energieverbruik binnen de regio Holland Rijnland volledig wordt gedekt door energie uit duurzame energiebronnen of restbronnen. Daarvan komt minstens 80% uit onze eigen regio of van wind op zee [...] ook zetten we in op 30% energiebesparing ten opzichte van het energiegebruik in 2014'.

Wind op zee wordt per definitie niet opgewekt in de eigen gemeente of regio, en daarmee is de regionale energieneutraliteit als doelstelling van Alphen aan den Rijn feitelijk buiten bereik.

De (tussentijdse) doelen voor energiebesparing en zonne-energie zijn gehaald. In 2020 is het aandeel hernieuwbare energie niet gehaald. Hernieuwbare energie bestaat uit een aantal categorieën: warmte, brandstoffen en elektriciteit. De opwekking van warmte is vrijwel gelijk gebleven. Dat hangt samen met het feit dat voor een aantal duurzame warmtebronnen warmtenetten nodig zijn. Alphen aan den Rijn beschikt daar nog niet over.

Bij brandstoffen gaat het vooral om het bijmengen van biobrandstoffen bij fossiele brandstoffen. Dit is Rijksbeleid waar de gemeente geen invloed op heeft. Hier is sprake van slechts een lichte stijging.

Bij hernieuwbare elektriciteit zien we wel een flinke stijging (18%). In totaal blijft het aandeel hernieuwbare energie steken op 7,5%. Het doel van 14% is daarmee niet gehaald.

1.3 Regionale samenwerking

De samenwerking tussen de gemeente Alphen aan den Rijn en de regio Holland Rijnland is goed. Zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau wordt de bijdrage van de gemeente Alphen aan den Rijn als positief ervaren. Alphen aan den Rijn kan worden gezien als één van de trekkers van het Energieakkoord en de RES.

De gemeente Alphen aan den Rijn zet in op een verlenging van het samenwerkingsverband RES.

De wijze waarop deze samenwerking in het vervolg er uit komt te zien is geen onderdeel geweest van dit onderzoek.

1.4 Rol gemeenteraad

De gemeenteraad is niet betrokken geweest bij de totstandkoming van het Energieakkoord. Hij wordt wel geïnformeerd over de voortgang van de doelstellingen en het proces van het Energieakkoord of haar opvolger, de RES, maar die informatieverstrekking is niet periodiek. Een kaderstellende rol heeft de raad pas gekregen bij de totstandkoming van de concept-RES en het daadwerkelijk vaststellen van de RES 1.0.

Hoewel het regionale proces de afgelopen raadsperiode veel aandacht van de raad heeft gevraagd, vindt de uitvoering van het beleid vooral lokaal plaats. De raad is wel in de gelegenheid gesteld om kaders te stellen voor het gemeentelijke duurzaamheidsbeleid. Ook wordt de raad periodiek geïnformeerd over de voortgang van de doelstellingen van het eigen beleid. De raad is positief over deze geleverde voortgangsinformatie.

1.5 Ten slotte

Met de constatering dat de hoofddoelstelling, Alphen aan den Rijn is in 2050 vrij van fossiele brandstof en energie- en CO₂-neutraal, al in 2022 buiten bereik is, geeft de Rekenkamercommissie niet alleen een feitelijkheid aan, maar ook een signaal af. Voorts vindt de Rekenkamercommissie het opmerkelijk dat met de inzet om duurzame energie op zee op te wekken, niet alleen de lokale en regionale energieneutraliteit als betekenisvolle pijler onder de RES wordt losgelaten, maar dat tevens de gemeente daarmee een belangrijk sturingsinstrument uit handen geeft.

Aanbevelingen

Aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek het energieakkoord Holland-Rijnland 2017 - 2025

Aanbeveling 1

Nu de gemeente het doel van de energieneutraliteit heeft losgelaten, adviseert de Rekenkamercommissie het college om de doelstelling 95% CO₂ reductie in 2050 en de subdoelstellingen voor 2025 en 2030, zoals verwoord in het duurzaamheidsprogramma van de gemeente, te herbevestigen en dat besluit te laten bekrachtigen door de gemeenteraad.

Aanbeveling 2

De Rekenkamercommissie adviseert het college om de doelstelling voor de CO₂-reductie voor mobiliteit eenduidig vast te stellen en dat besluit te laten bekrachtigen door de gemeenteraad.

Aanbeveling 3

Er is meer inzet noodzakelijk om op de korte termijn de doelen van hernieuwbare energie in 2025 en 2030 te halen.

De Rekenkamercommissie adviseert het college om meer voortgang te boeken met het proces van het afgeven van de benodigde vergunningen voor het opwekken van hernieuwbare elektriciteit en ervoor te zorgen dat de vergunningverlening in 2025 is afgerond, met het oog het halen van de doelstellingen van de RES in 2030.

Aanbeveling 4

De Rekenkamercommissie adviseert het college dat zij het gesprek blijft voeren met haar inwoners en de Provincie Zuid-Holland over waar welke vorm van hernieuwbare energie wél mogelijk is in de gemeente Alphen aan den Rijn.

Aanbeveling 5

De Rekenkamercommissie adviseert de gemeenteraad om op het dossier van energietransitie eerder en vaker in het beleidsproces de kaderstellende rol te pakken. Ook wanneer het formeel een collegebevoegdheid betreft, zoals de RES-samenwerking in Holland Rijnland, is het raadzaam dat het college de raad bij de kaders betreft. Draagvlak bij de raad voor de beleidskeuzes in dit belangrijke dossier is cruciaal.

Aanbeveling 6

De Rekenkamercommissie adviseert het college om de gemeenteraad op vaste momenten van voortgangsinformatie op dit dossier te voorzien en de energietransitie als een permanent dossier toe te voegen aan het raadsinformatiesysteem.

Bijlage 1 Bestuurlijke reactie

Griffie gemeente Alphen aan den Rijn
T.a.v. mevr. L. Los –Kuzee,
Secretaris van de Rekenkamercommissie
Stadhuisplein 1
2400 AA Alphen aan den Rijn

Stadhuisplein 1
Postbus 13
2400 AA Alphen aan den Rijn
Telefoon: 14 0172
E-mail: gemeente@alphenaandenrijn.nl
Website: www.alphenaandenrijn.nl

Zaaknummer
3067297

Datum
30 maart 2023

Contactpersoon
A.M.W. Silvertand

Onderwerp
Bestuurlijke wederhoor op onderzoek rekenkamercommissie
naar Energieakkoord Holland Rijnland

Beste mevrouw Los – Kuzee,

Met veel belangstelling heeft het college kennisgenomen van de concept rapportage van de Rekenkamercommissie over het Energieakkoord Holland Rijnland. U heeft onderzocht hoe het staat met de uitvoering van het Energieakkoord om de ambities en doelen te behalen. Wij waarderen uw uitgebreide rapportage, uw heldere analyse, en uw conclusies en aanbevelingen.

Graag maken wij gebruik van de gelegenheid voor bestuurlijke wederhoor, om u op onderdelen te voorzien van een reactie of een nadere toelichting.

We zijn blij dat diverse doelstellingen van de energietransitie zijn bereikt. Onze inzet op energiebesparing werpt vruchten af. De doelstelling voor energiebesparing (1,5% besparing per jaar) is ruimschoots behaald (2% energiebesparing per jaar). Ook de doelstelling voor zon op daken wordt ruimschoots behaald. Vastgelegd was een doelstelling van 50% meer aansluitingen in 2020 dan in 2016, een veelvoud hiervan (370%) is daadwerkelijk behaald. Daarnaast zijn wij blij te lezen dat onze inzet en bijdrage in Holland Rijnland zowel bestuurlijk als ambtelijk als positief wordt ervaren.

Op een aantal onderdelen van de energietransitie zijn er ook zorgen. Zo geeft u voor het behalen van de doelstellingen op hernieuwbare energie een helder signaal af. De doelen liggen daar op dit moment buiten bereik. Dit heeft ook tot gevolg dat het doel van het behalen van energieneutraliteit (zowel regionaal als lokaal) buiten bereik is.

Het college hecht eraan toe te lichten waardoor deze doelstellingen buiten bereik zijn. Bij vaststelling door de raad van de RES 1.0 is een amendement aangenomen waarmee de zoekgebieden voor wind geschrapt werden en waarin tevens aangegeven was dat samen met inwoners een nieuw proces doorlopen moest worden om tot zoekgebieden voor wind te komen. Direct daarna heeft de Raad van State uitgesproken dat het Rijk een milieubeoordeling dient op te stellen over afstandsnormen voor windparken vanaf drie turbines. Met de Raadsklankbordgroep Omgevingswet RES is in september 2021 besproken om de resultaten van deze beoordeling af te wachten omdat deze bepalend kunnen zijn bij het al dan niet vaststellen van zoekgebieden of locaties voor windturbines. Deze resultaten worden eind 2023 verwacht. Daarnaast hebben we nog steeds te maken met beperkingen ten aanzien van windturbines in het provinciale beleid voor het Groene Hart.

Op korte termijn willen wij onze inspanningen op het gebied van duurzame opwek in ieder geval intensiveren door aan te sluiten bij het Programma Opwek Energie op Rijksgronden (OER) van het Rijk, waarmee in april 2023 een start gemaakt wordt. Daarnaast zetten wij ook in op opwek door kleine windturbines, waarvoor wij het ruimtelijke beleid na de zomer aan de Raad ter vaststelling willen voorleggen.

In uw brief geeft u het college ook een aantal aanbevelingen mee. Een aantal van uw aanbevelingen kunnen wij direct uitvoeren. Dit betreft aanbeveling 2, 4 en 6. De overige aanbevelingen 1,3 en 5 geven, gelet op bovenstaande argumentatie, aanleiding om met de Raad het gesprek opnieuw te voeren over de ingeslagen weg.

Zoals u terecht aangeeft, speelt de gemeente Alphen aan den Rijn een belangrijke rol bij het vormgeven van de energietransitie, zowel op lokaal als regionaal niveau. Wij gaan dan ook graag in gesprek met de Raad over de aanbevelingen en conclusies die de Raad uit dit rapport overneemt.

Met vriendelijke groet,

burgemeester en wethouders van Alphen aan den Rijn,

de secretaris,

K. van Veen

de burgemeester,

mr. drs. J.W.E. Spies

Deel 2 Rapport van bevindingen

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Op 27 september 2017 ondertekende de gemeente Alphen aan den Rijn samen met alle regiogemeenten, de provincie Zuid-Holland, het hoogheemraadschap van Rijnland en de Omgevingsdienst West-Holland het Energieakkoord Holland Rijnland. De partijen zijn een gezamenlijk proces aangegaan om de globaal omschreven ambities voor 2025 te realiseren. Onderdeel van het Energieakkoord is een regionaal uitvoeringsprogramma, dat in de afgelopen jaren ook is geüpdatet. In Alphen aan den Rijn wordt uitvoering gegeven aan de acties en ambities via het duurzaamheidsbeleid Alphen aan den Rijn.

De rekenkamercommissie van de gemeente Alphen aan den Rijn wil graag helderheid krijgen over de huidige doelen van het Energieakkoord, hoe het nu staat met de uitvoering van het Energieakkoord, en of Alphen aan den Rijn op koers ligt om haar bijdrage aan deze doelen te behalen. Het doel van dit onderzoek is erop gericht om een overzicht te krijgen van de doelen en besluiten die in het kader van het Energieakkoord zijn genomen, en om de raad van de gemeente Alphen aan den Rijn in staat te stellen om, indien nodig, nog bij te sturen op het behalen van de doelstellingen in 2025. Daarnaast wordt er gekeken wat de stand van zaken is van geplande acties, pilots en projecten en welke inspanningen nog nodig zijn om de doelstellingen te behalen.

1.2 Probleemstelling

Holland Rijnland wil in 2050 energieneutraal zijn. Om deze ambitie te behalen zijn er voor 2025 tussentijdse doelen gesteld voor besparing en duurzame energieopwekking en is een uitvoeringsprogramma opgesteld.

De rekenkamercommissie van de gemeente Alphen aan den Rijn wil graag weten hoe het staat met de uitvoering van de afspraken uit het Energieakkoord om de ambities en doelen te behalen. Op basis van deze feitenanalyse komt de rekenkamercommissie met aanbevelingen om de uitvoering van het Energieakkoord door Alphen aan den Rijn te verbeteren. Het onderzoek beperkt zich tot de uitvoering van de regionale afspraken in Alphen aan den Rijn.

1.3 Onderzoeksvragen en normenkader

De centrale vraag van het onderzoek is:

Hoe staat het nu met de uitvoering van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 en ligt Alphen aan den Rijn op koers om de ambities in 2025 te realiseren?

Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn een aantal deelvragen opgesteld. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen deelvragen die betrekking hebben op het Energieakkoord (en daarmee regionaal van aard zijn) en deelvragen die betrekking hebben op Alphen aan den Rijn.

1.3.1 Regionaal niveau

9. Zijn de ambities van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 hetzelfde gebleven of zijn ze bijgesteld (afgezwakt, geïntensiveerd)? Zo ja, wat was de motivering om ze bij te stellen?
10. Hoe werken de gemeenten in de regio samen aan het Energieakkoord, en wat is de rol van de gemeente Alphen aan den Rijn hierbij?
11. Hoe verhouden de ambities en doelen van het Energieakkoord zich tot de doelen van onder andere de Regionale Energiestrategie (RES) en de Duurzaamheidsagenda?
12. Stuurt de regio aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?

1.3.2 Gemeentelijk niveau

13. Zijn de ambities van Alphen aan den Rijn hetzelfde gebleven of zijn ze bijgesteld (afgezwakt, geïntensiveerd)? Zo ja, wat was de motivering om ze bij te stellen?
14. Hoe verhouden de ambities en doelen van de gemeente Alphen aan den Rijn zich met de doelen van het Energieakkoord?
15. Op welke wijze wordt de uitvoering en haalbaarheid van de ambitie van Alphen aan den Rijn gemonitord? Welke indicatoren worden gehanteerd?
16. Wat is de huidige stand van zaken van de geplande acties, pilots en projecten van Alphen aan den Rijn?
17. Welke resultaten zijn met het oog op de ambities van 2025 van Alphen aan den Rijn bereikt? Welke inspanningen zijn vanuit Alphen aan den Rijn (extra) nodig om de ambities van 2025 te halen?
18. Stuurt Alphen aan den Rijn aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?
19. Op welke wijze is de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn betrokken (geweest) bij de totstandkoming van het Energieakkoord, bij de monitoring van de uitvoering, en de eventuele bijstelling?
20. Heeft die betrokkenheid van de gemeenteraad uit meer bestaan dan alleen de formele besluitvorming? Zo ja, heeft die betrokkenheid bijgedragen aan de aanpassing of invulling van de ambities en doelstellingen?

Om bovenstaande deelvragen te beantwoorden is een normenkader opgesteld. Het normenkader is een objectieve 'meetlat' voor de beoordeling van de onderzoeksresultaten. We toetsen onze bevindingen aan het normenkader om een oordeel te vormen, oftewel de onderzoeksvragen te beantwoorden. Normen beschrijven de ideaalsituatie. Bij de toetsing aan het normenkader beantwoorden we de vraag: *In hoeverre komt de feitelijke situatie hiermee overeen?*

NB: de vragen over het aansturen op verlengen van het Energieakkoord (1.4 en 2.6) en vragen 2.7 en 2.9 zijn geen normatieve vragen, en hebben om deze reden geen norm gekregen.

Tabel 1 - Normenkader

#	Onderzoeksvraag	Norm
1	Regionaal niveau	
1.1	Zijn de ambities van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 hetzelfde gebleven of zijn ze bijgesteld (afgezwakt, geïntensiveerd)? Zo ja, wat was de motivering om ze bij te stellen?	<ul style="list-style-type: none">• Bij aanpassingen van de ambities zijn deze tijdig, volledig en op basis van de juiste informatie onderbouwd.
1.2	Hoe werken de gemeenten in de regio samen aan het Energieakkoord, en wat is de rol van de gemeente Alphen aan den Rijn hierbij?	<ul style="list-style-type: none">• Gemeente Alphen aan den Rijn draagt actief bij aan de samenwerking rondom het Energieakkoord in de regio.• De regio ziet de bijdrage van gemeente Alphen aan den Rijn als positief.• Gemeente Alphen aan den Rijn profiteert van de samenwerking in de regio.• Gemeente Alphen aan den Rijn wordt gemotiveerd om stappen te zetten door de samenwerking in de regio.

#	Onderzoeksvraag	Norm
1.3	Hoe verhouden de ambities en doelen van het Energieakkoord zich tot de doelen van onder andere de RES en de Duurzaamheidsagenda?	<ul style="list-style-type: none"> De ambities en doelen van de RES en de Duurzaamheidsagenda sluiten aan bij de doelen van het Energieakkoord.
1.4	Stuurt de regio aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?	
2	Gemeentelijk niveau	
2.1	Zijn de ambities van Alphen aan den Rijn hetzelfde gebleven of zijn ze bijgesteld (afgezwakt, geïntensiveerd)? Zo ja, wat was de motivering om ze bij te stellen?	<ul style="list-style-type: none"> Bij aanpassingen van de ambities zijn deze tijdig, volledig en op basis van de juiste informatie onderbouwd.
2.2	Hoe verhouden de ambities en doelen van de gemeente Alphen aan den Rijn zich met de doelen van het Energieakkoord?	<ul style="list-style-type: none"> De ambities en doelen van de gemeente Alphen aan de Rijn sluiten aan bij de doelen van het Energieakkoord.
2.3	Op welke wijze wordt de uitvoering en haalbaarheid van de ambitie van Alphen aan den Rijn gemonitord? Welke indicatoren worden gehanteerd?	<ul style="list-style-type: none"> Alphen aan den Rijn gebruikt zowel prestatie- als effectindicatoren. De indicatoren zijn voorzien van streefwaarde en -jaar. De indicatoren sluiten aan bij, en meten het effect van de genomen maatregelen.
2.4	Wat is de huidige stand van zaken van de geplande acties, pilots en projecten van Alphen aan den Rijn?	<ul style="list-style-type: none"> De geplande acties, pilots en projecten sluiten aan op, en dragen bij aan de gestelde doelen. Alphen aan den Rijn heeft tot op heden de inzet gepleegd die het had voorgenomen te plegen.
2.5	Welke resultaten zijn met het oog op de ambities van 2025 van Alphen aan den Rijn bereikt?	<ul style="list-style-type: none"> Alphen aan den Rijn is op weg om de doelstelling van 2025 te realiseren. De optelsom van de huidige plannen en de reeds ingeplande plannen voor de komende jaren is voldoende voor het behalen van de ambities.
2.6	Welke inspanningen zijn vanuit Alphen aan den Rijn (extra) nodig om de ambities van 2025 te halen?	
2.7	Stuurt Alphen aan den Rijn aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?	
2.8	Op welke wijze is de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn betrokken (geweest) bij de totstandkoming van het Energieakkoord, bij de monitoring van de uitvoering, en de eventuele bijstelling?	<ul style="list-style-type: none"> De gemeenteraad is actief betrokken geweest bij de totstandkoming van het Energieakkoord. De gemeenteraad wordt periodiek geïnformeerd over de voortgang van het realiseren van de doelstelling. Voor het informeren over voortgang van het realiseren van de doelstellingen worden vastgestelde prestatie- en effectindicatoren gebruikt. De gemeenteraad ontvangt tijdige, duidelijke en voldoende informatie en wordt hiermee juist geïnformeerd. De raad wordt in staat gesteld haar kaderstellende rol op te pakken.
2.9	Heeft die betrokkenheid van de gemeenteraad uit meer bestaan dan alleen de formele besluitvorming? Zo ja, heeft die betrokkenheid bijgedragen aan de aanpassing of invulling van de ambities en doelstellingen?	

Leeswijzer

Dit rapport van bevindingen geeft de feitelijke onderbouwing van de conclusies en aanbevelingen in de bestuurlijke nota. De feitennotitie heeft de volgende indeling:

- In **Hoofdstuk 2** wordt een overzicht gegeven van het beleid dat op regionaal en gemeentelijk niveau is opgesteld over de energietransitie.
- **Hoofdstuk 3** gaat dieper in op de ambities/doelen en het doelbereik.
- In **Hoofdstuk 4** schetsen we een beeld van de samenwerking binnen het Energieakkoord en geven we antwoord op de vraag of er wordt aangestuurd op een verlenging.
- In **Hoofdstuk 5** wordt gekeken naar de rol van de gemeenteraad.

Tabel 2 geeft het overzicht weer welke deelvragen in welk hoofdstuk wordt beantwoord.

Tabel 2 - Overzicht uitwerking deelvragen in de hoofdstukken

Hoofdstuk	Onderzoeksvraag	Niveau
3	Hoe verhouden de ambities en doelen van het Energieakkoord zich tot de doelen van onder andere de RES en de Duurzaamheidsagenda?	Regionaal
	Zijn de ambities van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 hetzelfde gebleven of zijn ze bijgesteld (afgezwakt, geïntensiveerd)? Zo ja, wat was de motivering om ze bij te stellen?	
	Hoe verhouden de ambities en doelen van de gemeente Alphen aan den Rijn zich met de doelen van het Energieakkoord?	Gemeentelijk
	Zijn de ambities van Alphen aan den Rijn hetzelfde gebleven of zijn ze bijgesteld (afgezwakt, geïntensiveerd)? Zo ja, wat was de motivering om ze bij te stellen?	
	Op welke wijze wordt de uitvoering en haalbaarheid van de ambitie van Alphen aan den Rijn gemonitord? Welke indicatoren worden gehanteerd?	
	Wat is de huidige stand van zaken van de geplande acties, pilots en projecten van Alphen aan den Rijn?	
	Welke resultaten zijn met het oog op de ambities van 2025 van Alphen aan den Rijn bereikt? Welke inspanningen zijn vanuit Alphen aan den Rijn (extra) nodig om de ambities van 2025 te halen?	
4	Hoe werken de gemeenten in de regio samen aan het Energieakkoord, en wat is de rol van de gemeente Alphen aan den Rijn hierbij?	Regionaal
	Stuurt de regio aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?	
	Stuurt Alphen aan den Rijn aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?	Gemeentelijk
5	Op welke wijze is de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn betrokken (geweest) bij de totstandkoming van het Energieakkoord, bij de monitoring van de uitvoering, en de eventuele bijstelling?	Gemeentelijk
	Heeft die betrokkenheid van de gemeenteraad uit meer bestaan dan alleen de formele besluitvorming? Zo ja, heeft die betrokkenheid bijgedragen aan de aanpassing of invulling van de ambities en doelstellingen?	

In ieder hoofdstuk gaan we dieper in op de deelconclusies van de onderzoeksvragen die in dat hoofdstuk zijn behandeld. Iedere deelconclusie start met een tabel met daarin verkort de conclusie op basis van de onderzoeksvragen en het normenkader. Per norm wordt gekeken of het doel is bereikt (**groen**), bijna is bereikt (**geel**) of niet is bereikt (**rood**).

2 Beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een feitelijke weergave van het beleidsproces in Holland Rijnland over de ambitie om energieneutraal te worden en het lokale beleidsproces van de gemeente Alphen aan den Rijn. Ook geeft dit hoofdstuk weer hoe het lokale beleid zich verhoudt tot de regionale beleidsontwikkelingen.

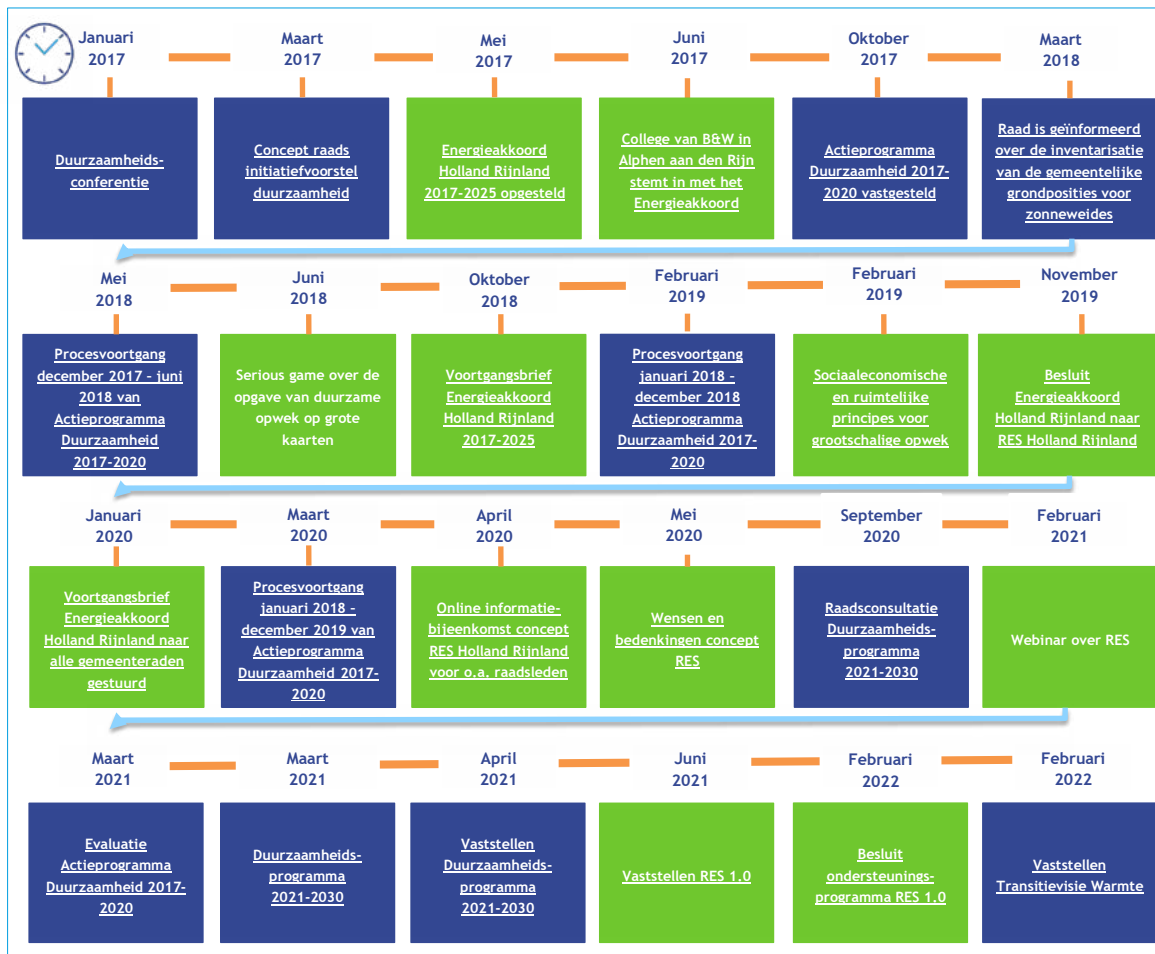
2.2 Tijdslijn

In dit onderzoek bekijken we het beleidsproces van januari 2017 tot oktober 2022. De tijdslijn in Figuur 1 geeft de besluitvorming over het beleid van Holland Rijnland en de gemeente Alphen aan den Rijn op het thema energieneutraal weer. Hierbij geven de groene blokken de ontwikkeling op gemeentelijk niveau weer, de blauwe blokken regionaal niveau.

Alle blokken zijn aanklikbaar, u komt dan vanzelf op de juiste pagina van de desbetreffende raads- of commissievergadering.

In Bijlage A wordt een uitgebreid overzicht gegeven van de verschillende beleidsdocumenten bij de verschillende stappen.

Figuur 1 – Het beleid van zowel Alphen aan den Rijn als de regio is door de tijd heen aanzienlijk verder ontwikkeld

2.3 Ontwikkelingen op lokaal en regionaal niveau

Het beleidsproces is begonnen op 21 januari 2017 met een duurzaamheidsconferentie georganiseerd door de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn. Op deze conferentie is een statement geformuleerd waarin wordt opgeroepen tot het maken van concrete vervolgstappen en dat Alphen aan den Rijn als groene stad een voorbeeldgemeente wil zijn met de ambitie om een sprong te maken naar een duurzame en klimaatneutrale toekomst. Als gevolg van deze conferentie heeft de gemeenteraad op 9 maart 2017 een conceptraadsinitiatiefvoorstel naar het college gestuurd. In dit voorstel wordt een kader geschetst waarmee een lokaal actieprogramma kan worden opgezet.

In ongeveer dezelfde periode werd er ook op regionaal niveau gekeken naar duurzaamheid. In mei 2017 is het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 opgesteld. Dit Energieakkoord kan worden gezien als een regionaal samenwerkingsverband tussen de veertien¹ gemeenten in Holland Rijnland, het hoogheemraadschap van Rijnland, provincie Zuid-Holland en de Omgevingsdienst West-Holland. Het Energieakkoord heeft als ambitie om in 2050 een energieneutrale regio te zijn. Hierbij wordt de volgende definitie gehanteerd:

“Het energieverbruik binnen de regio wordt volledig gedekt door energie uit duurzame energiebronnen of restbronnen, waarvan minstens 80% uit onze eigen regio komt. De resterende 20% wordt ingevuld door onder andere restwarmte of geothermie uit de nabijheid van onze regio.”

¹ Inmiddels zijn de gemeenten Noordwijkerhout en Noordwijk gefuseerd en is er sprake van dertien gemeenten binnen dit samenwerkingsverband.

Daarnaast wordt ingezet op 30% energiebesparing, wat overeenkomt met een reductie van de energievraag van 10 Petajoule (PJ). Verder stoot de regio in 2050 nauwelijks meer CO₂ uit voor de energievoorziening en wordt geen aardgas gebruikt in de gebouwde omgeving (**Holland Rijnland, 2017**). Om de ambities voor 2050 te behalen zijn er concrete acties en ambities voor 2025 opgesteld:

- 2,5 PJ minder energieverbruik ten opzichte van 2014;
- 2,5 PJ duurzaam opgewekt door zonnepanelen op daken (0,7 PJ), zonnevelden (1 PJ) en wind (0,8 PJ);
- stimuleren andere vormen van duurzaam opgewekte energie, zoals biomassa en geothermie;
- stevig inzetten op de warmtetransitie.

Op 22 juni 2017 is door het college van B&W in de gemeente Alphen aan den Rijn besloten in te stemmen met het Energieakkoord. Dit besluit is ter mededeling doorgezonden naar de gemeenteraad.

In oktober 2017 is het nieuwe Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 binnen de collegevergadering besproken. Op 23 november 2017 heeft de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn het nieuwe Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 vastgesteld. De gestelde ambities in dit programma sluiten aan bij de doelen uit het Energieakkoord:

- in 2050 is de samenleving van Alphen aan den Rijn fossiele brandstofvrij, energie- en CO₂-neutraal;
- energiebesparing van gemiddeld 1,5% per jaar voor de gebouwde omgeving (conform rijksbeleid);
- 14% duurzame energie in 2020;
- in 2020 50% meer aansluitingen met opwek zonne-energie ten opzichte van 2016.

Door de jaren heen is de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn op verschillende manieren op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen op zowel regionaal als lokaal niveau. Op regionaal niveau zijn er serious games georganiseerd en is een voortgangsbrief rondgestuurd, op lokaal niveau zijn voortgangsrapportages opgesteld en is de raad geïnformeerd over de inventarisatie van de gemeentelijke grondposities ten behoeve van zonneweides. In maart 2021 is het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 geëvalueerd, en de evaluatie is gedeeld met de gemeenteraad.

RES

In 2019 is het Klimaatakkoord vastgesteld. Alle gemeenten, ook de gemeente Alphen aan den Rijn heeft ingestemd met dit Klimaatakkoord. In het Klimaatakkoord was vastgelegd dat elke regio een Regionale Energiestrategie (RES) dient op te stellen. De RES is een document waarin tot 2030 (met een doorkijk naar 2050) de opgave voor duurzame opwek (elektriciteit) zijn uitgewerkt, en waarin een regionale opgave voor de warmtetransitie in kan worden uitgewerkt. Bij het opstellen van de RES in de regio Holland Rijnland is ervoor gekozen om de bredere ambities vanuit het regionale Energieakkoord te hanteren als inhoudelijke afbakening. De regionale ambities in de RES zijn hiermee gelijk gebleven aan het Energieakkoord. Wel worden de ambities omgerekend naar 2030 en naar een andere eenheid (van PJ naar Terawattuur (TWh)). Op 12 november 2019 is door het college van de gemeente Alphen aan den Rijn besloten in te stemmen met de notitie *Van Energieakkoord Holland Rijnland naar Regionale Energie Strategie Holland Rijnland* en heeft het college middels een informatiebrief de raad hierover geïnformeerd.

In zowel januari 2020 als april 2020 is de raad geïnformeerd over de (voortgang van) de RES Holland Rijnland. In april 2020 is een conceptversie van de RES naar alle betrokken colleges toegestuurd. Door de raad zijn toen in mei 2020 een aantal wensen en bedenkingen opgesteld, welke zijn meegenomen bij de verdere uitwerking van de RES tot een RES 1.0.

In juni 2021 is de RES 1.0 besproken in de raad en is een amendement op de RES aangenomen. Dit amendement richtte zich op het vervallen van de volgende passage:

“Voor windturbines zoeken we naar passende locaties vanuit het elektriciteitsnetwerk, de ruimtelijke kwaliteit en het bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak. De zoekgebieden hiervoor zijn ruimtelijk geduid. De meest kansrijke zoekgebieden van dit moment dekken theoretisch de genoemde ambitie. Het lijkt raadzaam om in aanvulling hierop nog meer zoekgebieden toe te voegen als onderdeel van de ontwikkeling van de RES 2.0. We denken dan onder andere aan gebieden langs infrastructuur die als reserve zoekgebied op onze kaart met zoekgebieden zijn aangegeven.”

Met aanneming van dit amendement heeft de raad van Alphen aan den Rijn besloten om de RES 1.0 vast te stellen.

Om richting te geven aan de (lokale) uitvoering van de RES 1.0 is het Ondersteuningsprogramma Uitvoering RES 1.0 Holland Rijnland opgesteld. Het ondersteuningsprogramma geeft inzicht in de hoofdlijnen van de voorziene activiteiten binnen de RES-regio die nodig zijn om de (no-regret) ambities van de RES 1.0 invulling te geven. Op 8 februari 2022 heeft het college besloten om kennis te nemen van dit ondersteuningsprogramma en de raad middels een raadsbriefinformatie hierover te informeren.

Duurzaamheidsprogramma 2021-2030

Op 22 april 2021 heeft de raad ingestemd met het Duurzaamheidsprogramma 2021-2030. Het Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 bouwt voort op het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 en beschrijft tevens de strategie en duurzaamheidsambities voor de lange en middellange termijn. Voor 2050 heeft de gemeente de ambitie om volledig energieneutraal (inclusief 95% CO₂-reductie en fossielvrij), circulair en klimaatbestendig te zijn en biedt zij een diversiteit aan plant- en diersoorten (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2021**). Voor de energietransitie zijn er ambities voor 2030 opgesteld:

- energiebesparing van 1,5% per jaar;
- 20% hernieuwbare energiegebruik ten opzichte van het totaal bruto verbruik;
- opwek hernieuwbare elektriciteit in lijn met de RES Holland Rijnland;
- 20% van de bestaande gebouwvoorraad is aardgasvrij;
- 17% CO₂-reductie in de mobiliteit ten opzichte van 1990;
- evenwichtige balans tussen vraag en aanbod van energie, bijvoorbeeld voorkomen van congestie.

De meeste ambities zijn in lijn met de regionale ambities. Alleen de doelstelling voor mobiliteit wijkt af van de doelstelling in de RES (respectievelijk 17 en 22% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990).

3 Doelbereik

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk kijken we in hoeverre het ingezette beleid daadwerkelijk een bijdrage heeft geleverd aan het behalen van de geformuleerde (tussen)doelstellingen/ambities van de gemeente Alphen aan den Rijn en de regio Holland Rijnland.

Dit doen we door eerst een beeld te schetsen van de verschillende doelen en ambities. Vervolgens bekijken we de huidige situatie van het energieverbruik en de opwek van duurzame energie. Tot slot bekijken we het ingezette beleid en berekenen we de bijdrage van de lopende en reeds besloten projecten. Hiermee kunnen we aangeven of dit voldoende is voor het behalen van de doelstellingen.

3.2 Doelstelling en ambities

In **Hoofdstuk 2** en **Bijlage A** wordt een overzicht gegeven van alle doelen en ambities van de verschillende beleidsstukken. **Figuur 2** geeft de doelen/ambities van het Energieakkoord, RES en de lokale actieprogramma's per uitvoeringslijn weer.

Figuur 2 – De doelen en ambities van de verschillende beleidsdocumenten komt grotendeels overeen

	Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025	Actieprogramma duurzaamheid 2017-2020	RES 1.0	Duurzaamheidsprogramma 2021-2030
	De regio is energieneutraal in 2050	In 2050 is Alphen aan den Rijn fossiele brandstofvrij, energie- en CO2-neutraal	De regio is energieneutraal in 2050	De gemeente is energieneutraal in 2050 (95% CO2-reductie)
Energiebesparing	In 2025 2,5 PJ minder energieverbruik t.o.v. 2014	Gemiddeld 1,5% per jaar	1,1 TWh energiebesparing in 2030 (11% reductie t.o.v. 2014)	Gemiddeld 1,5% per jaar
Warmte	Stevig inzetten op de warmtetransitie	Mogelijkheden lokaal gebruik duurzame warmte faciliteren	Er zijn voldoende duurzame warmtebronnen beschikbaar voor een aardgasvrije samenleving in 2050	Zoeken naar een optimale mix van duurzame en hernieuwbare warmtebronnen
Ruimte en energie	In 2025 0,1 PJ opgewekt door zonnepanelen en 0,8 PJ door wind	14% duurzame energie in 2020	1,05 TWh aanvullende opwek hernieuwbare elektriciteit in 2030	20% hernieuwbare energie in 2030
Zon op daken	In 2025 0,7 PJ duurzaam opgewekt door zon op dak	In 2020 50% meer aansluitingen met opwek zonne-energie t.o.v. 2016	0,25 TWh elektriciteit op grote daken in 2030	Opwek hernieuwbare elektriciteit in lijn met RES
Greenports	Stimuleren en ondersteunen tot verduurzaming	Verduurzaming productie en logistiek		
Duurzame mobiliteit	Faciliteren van duurzame mobiliteit en logistiek	Een zo groot mogelijke bijdrage leveren in de transitie naar duurzame brandstof en elektrisch rijden	22% CO2-reductie in 2030 t.o.v. 1990	17% CO2-reductie in 2030 t.o.v. 1990

De doelen en ambities uit het Energieakkoord Holland Rijnland vormen de basis en het uitgangspunt voor RES Holland Rijnland. De ambities zijn gelijk gebleven, alleen zijn de ambities omgerekend van 2025 naar 2030. Ook zijn de ambities omgerekend van PJ naar TWh en in sommige gevallen meer SMART geformuleerd.

In het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 zijn de doelen van het Energieakkoord ook één op één overgenomen. Enkel de hoofddoelstelling voor 2050 is uitgebreid. De ambities van de gemeente zijn in de loop der tijd niet gewijzigd, maar wel aangepast naar nieuwe tussenjaren.

In het Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 wijkt de mobiliteitsambitie af van de doelstelling in de RES (respectievelijk 17 en 22% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990). In dit onderzoek is er geen onderbouwing gevonden van deze afwijkende ambitie voor duurzame mobiliteit. Wel is aangegeven dat de regionale doelstellingen bijdragen aan het behalen van de lokale doelstellingen.

3.3 Energieneutraliteit

De (hoofd)ambitie in de regio en de gemeente Alphen aan den Rijn is energieneutraliteit in 2050. Energieneutraliteit betekent dat er, over het jaar heen, evenveel energie wordt opgewekt als verbruikt door een organisatie. Dit hoeft niet te betekenen dat je dezelfde soort energie opwekt als gebruikt. Zo gebruikt een gemeente benzine voor haar wagenpark, maar mag de opwek bestaan uit elektriciteit uit zonne-energie. Enkel de som van de opwek en de som van het verbruik dienen elk jaar even hoog te zijn. Hierbij geldt echter wel dat zowel de opwek als het verbruik in de regio plaatsvindt.

De regionale energieneutraliteitsdoelstelling van Holland Rijnland wijkt af van deze officiële definitie van energieneutraliteit. De regio hanteert de volgende definitie:

Het energieverbruik binnen de regio wordt volledig gedekt door energie uit duurzame energiebronnen of restbronnen, waarvan minstens 80% uit onze eigen regio komt. De resterende 20% wordt ingevuld door onder andere restwarmte of geothermie uit de nabijheid van onze regio.

Bij de officiële definitie van energieneutraliteit is het niet mogelijk om een deel van de opwek buiten de regio te laten plaatsvinden, wat Holland Rijnland wel in haar ambitie heeft opgenomen.

Ook de gemeente Alphen aan den Rijn hanteert de ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn, waarbij 80% van de hernieuwbare opwek binnen de eigen regio plaatsvindt.

Ambitie energieneutraliteit feitelijk ingetrokken

In het coalitieakkoord 2022-2026 (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2021**) is de ambitie voor energieneutraliteit feitelijk ingetrokken, doordat het coalitieakkoord stelt dat energieneutraal betekent dat *“in 2050 het energieverbruik binnen de regio Holland Rijnland volledig wordt gedekt door energie uit duurzame energiebronnen of restbronnen. Daarvan komt minstens 80% uit onze eigen regio of van wind op zee [...] ook zetten we in op 30% energiebesparing ten opzichte van het energiegebruik in 2014.”*

Ambtelijk is aangegeven dat de keuze van wind op zee in het coalitieakkoord voortkomt uit het amendement windenergie dat is aangenomen bij vaststelling van de RES 1.0 (zie Paragraaf 2.3 en de volledige tekst van het amendement in **Bijlage A.2**).

Het amendement maakt echter geen melding van wind op zee, en CE Delft heeft ook in andere aangeleverde documenten hier geen informatie over kunnen terugvinden.

Wind op zee wordt per definitie niet opgewekt in de eigen gemeente of regio, en daarmee hanteert het huidige college feitelijk twee ambities:

- in 2050 is de energielevering duurzaam (los van de geografische herkomst van deze energie);
- in Alphen aan den Rijn wordt in 2050 30% minder energie gebruikt ten opzichte van 2014.

3.4 Indicatoren en monitoring

Om een goed beeld te krijgen van de effecten van je duurzaamheidsbeleid is het belangrijk om twee dingen in de gaten te houden:

1. De ontwikkelingen in de stad.
Deze geven een beeld in hoeverre de gemeente op weg is haar doelstellingen te behalen, maar geven geen informatie over het effect van het eigen beleid.
2. De effecten van het eigen beleid.
Hiermee kan worden bekeken of het beleid effectief is en voldoet aan de verwachtingen. Het geeft echter geen beeld van in hoeverre de ambities voor de stad worden behaald.

Binnen Alphen aan den Rijn worden beide aspecten gemonitord. De Klimaatmonitor geeft inzicht in de landelijke doelstellingen en ambities en de voortgang van Alphen aan den Rijn op deze indicatoren. Deze cijfers worden gebruikt in de begroting.

Op projectniveau wordt er gebruik gemaakt van de projectenmonitor van de Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH)² om de daadwerkelijke effecten en resultaten van de projecten uit de gemeentelijke programma's bij te houden. Hierbij wordt gekeken hoeveel inwoners en bedrijven bereikt worden, welke maatregelen aan energiebesparing of duurzame opwek worden getroffen en welke CO₂-reductie dat heeft opgeleverd.

De resultaten van de projectenmonitor worden allereerst gerapporteerd in termen van CO₂-reductie. Dit is anders dan de doelstellingen uit het duurzaamheidsbeleid, deze zijn veelal geformuleerd in termen van energie-eenheden. Belangrijk om op te merken is dat de regionale Klimaatmonitor en de lokale projectenmonitor zich focussen op andere aspecten van het duurzaamheidsbeleid. Hierdoor is het niet mogelijk om resultaten direct aan elkaar te koppelen.

De raad krijgt via de begroting inzicht in de voortgang op de ambitie. In de begroting van 2018 zijn de ambities uit de Duurzaamheidsagenda 2014-2020 opgenomen als effectindicatoren:

- in 2018 worden bij gemeentelijke plannen en projecten alleen nog maar bouwvergunningen voor energieneutrale projecten afgegeven;
- percentage besparing in het energieverbruik van openbare verlichting en verkeersinstallaties;
- percentage energiebesparing bij gemeentelijke aansluitingen;
- percentage van het stroomverbruik van de gemeentelijke organisatie dat regionaal is vergroend;
- percentage van het gasverbruik van de gemeentelijke organisatie dat regionaal is vergroend;
- percentage aanbestedingen waarin duurzaamheid is meegenomen;
- percentage energiebesparing en gebruik van hernieuwbare energie in gemeentelijk vastgoed;
- percentage van de besluiten waarbij duurzaamheid onderdeel uitmaakt van de afweging;
- in 2020 is 75% van het huishoudelijk afval in Alphen aan den Rijn gescheiden;
- in de periode 2014-2020 wordt 12.000 ton CO₂ bespaard door binnen de gemeentegrenzen uitgevoerde projecten;
- in 2020 bestaat het energieverbruik voor minimaal 14% uit duurzaam opgewekte energie;
- de sociale huurwoningen hebben in 2020 gemiddeld een energielabel B, 80% van de particuliere huurwoningen hebben in 2020 minimaal een energielabel C;
- aantal uur voor Vergunningverlening, Handhaving en Toezicht door de ODMH;
- aantal uur aan specialistische adviezen door ODMH;
- aantal uur verstreekte ROM-adviezen bij ruimtelijke plannen;
- aantal uur energiebesparing bij bedrijven door ODMH;
- aantal uur algemene, juridische en data-ondersteuning door ODMH.

In de loop der tijd is het aantal indicatoren aangescherpt en zijn de resterende indicator meer SMART geformuleerd. Zo worden in de begroting van 2020 de volgende resultaatindicatoren genoemd: bespaarde tonnage CO₂;

² Alphen aan den Rijn valt onder de Omgevingsdienst Midden-Holland. Dit in tegenstelling tot de overige gemeenten in Holland Rijnland. Zie verder Paragraaf 3.6 voor een toelichting hierover.

- % inwoners bewust van belang van duurzaamheid;
- % inwoners actief aan de slag met duurzaamheid;
- sociale huurwoningen hebben in 2020 gemiddeld een energielabel B (%);
- % hernieuwbare energie.

In de begroting van 2023 zijn daar de indicatoren op basis van de RES aan toegevoegd:

- % energiebesparing;
- % energiegebruik bij mobiliteit;
- overzicht duurzame warmtebronnen;
- hoeveelheid duurzame opwek.

Momenteel zijn veel van deze indicatoren niet ingevuld in de programmabegroting.

Ook wordt er geen informatie over de voortgang op de ambitie energieneutraal gegeven.

In de begroting van 2023 staat benoemd dat de indicatoren waarschijnlijk worden aangepast. De ambtelijke organisatie wil de KPI's meer passend maken voor de manier waarop zij momenteel werken en tegelijkertijd de KPI's meer SMART formuleren.

Daarnaast werd in de voortgangsrapportages van Actieprogramma Duurzaamheid de voortgang gegeven van de losse projecten. Dit wordt kwalitatief beschreven. In de evaluatie van het Actieprogramma Duurzaamheid wordt wel een kwantitatief beeld geschetst van de CO₂-winst van energieprojecten. Dit is gebaseerd op de CO₂-projectenmonitor (zie Paragraaf 3.6).

3.5 Huidige situatie

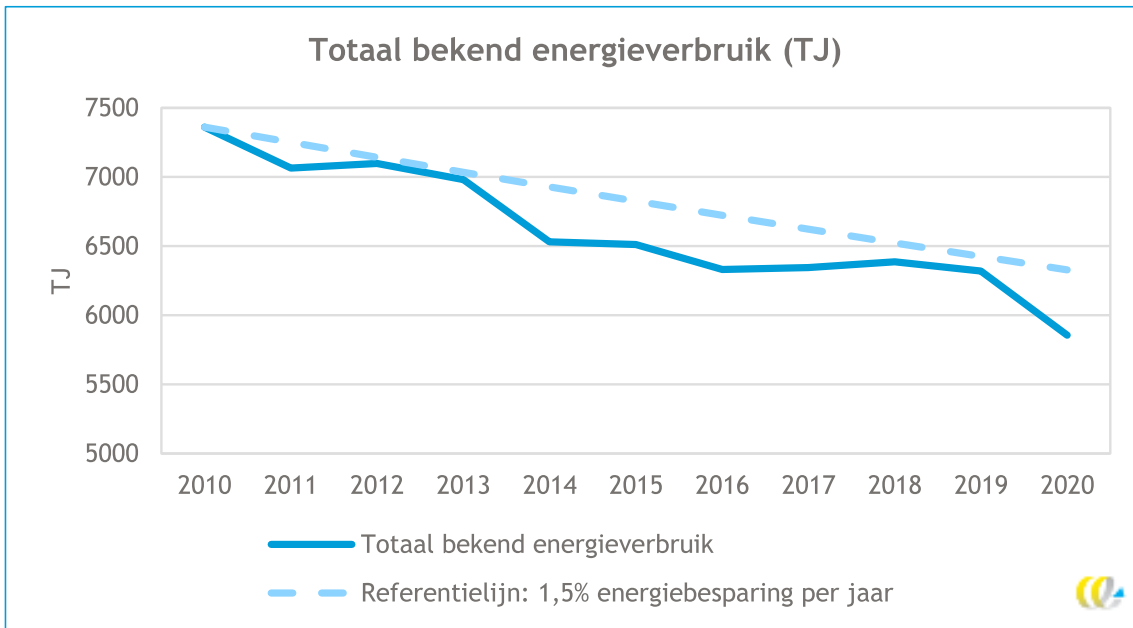
In deze paragraaf schetsen we een beeld van de huidige situatie van de doelstellingen van Alphen aan den Rijn aan de hand van de zes uitvoeringslijnen. We brengen in kaart in hoeverre de doelstellingen uit het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 zijn behaald. Hierbij maken we gebruik van de Regionale Klimaatmonitor. De Regionale Klimaatmonitor presenteert in opdracht van het ministerie van EZK de trends in de energietransitie.

De gemeente Alphen aan den Rijn gebruikt deze monitor om hun voortgang te monitoren. Op het moment van schrijven zijn de emissiegegevens van de gemeente tot en met 2020 bekend. Het is daarom op dit moment niet mogelijk om al een doorkijk te geven naar de resultaten in de stad van het nieuwe Duurzaamheidsprogramma 2021-2030.

3.5.1 Doelstelling 1,5% energiebesparing per jaar behaald

In zowel het Energieakkoord als de lokale duurzaamheidsprogramma's is een doelstelling voor energiebesparing opgenomen. De gemeente Alphen aan den Rijn heeft de ambitie om gemiddeld 1,5% energiebesparing per jaar te realiseren. Figuur 3 geeft de ontwikkeling van het energieverbruik van de gemeente weer. In de periode 2010-2020 is het verbruik met ruim 20% afgenomen. Hiermee is de doelstelling van 1,5% per jaar behaald.

Figuur 3 – Het energieverbruik in de gemeente Alphen aan den Rijn is aanzienlijk gedaald in de periode 2010-2020. Hiermee is de doelstelling van 1,5% energiebesparing per jaar behaald

Bron: Klimaatmonitor.

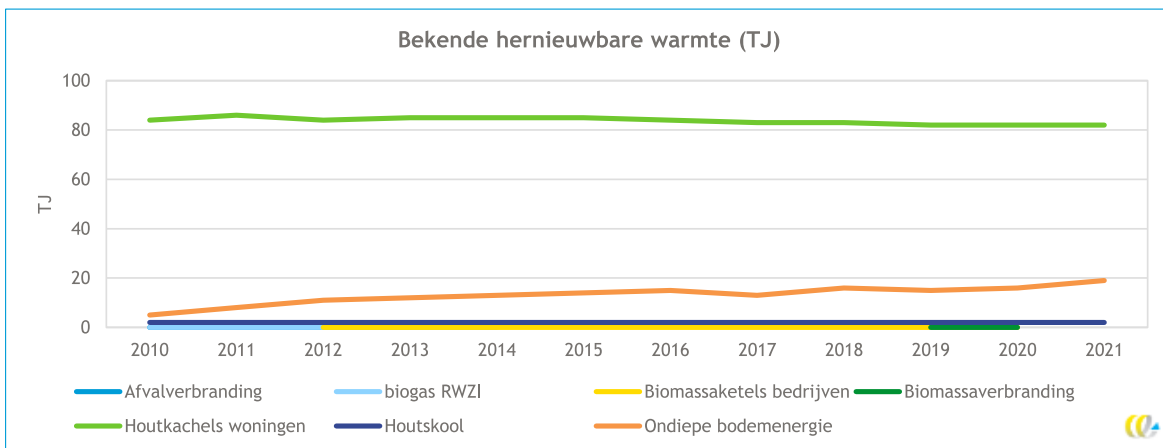
3.5.2 Beperkte stijging hernieuwbare warmte

In het Energieakkoord wordt gesteld dat er voor 2025 stevig moet worden ingezet op de warmtetransitie, er wordt echter geen concrete ambitie vastgelegd³. In het actieprogramma wordt ook geen concrete ambitie voor warmte benoemd voor 2020. Wel wordt er gesteld dat alle energie die na besparing nog nodig is in 2050 duurzaam wordt opgewekt. Hiervoor worden de volgende warmtebronnen genoemd: biomassa, bodemwarmte, geothermie, restwarmte, riothermie en energie uit water.

Figuur 4 geeft de ontwikkeling van de hernieuwbare warmte binnen de gemeente weer. Het grootste gedeelte wordt momenteel behaald uit houtkachels.

Het aandeel van vrijwel de meeste categorieën blijft constant. Alleen bij bodemenergie is er sinds 2017 een lichte stijging te zien.

Figuur 4 – De hoeveelheid hernieuwbare warmte in Alphen aan den Rijn blijft relatief constant in de periode 2010-2021

Bron: Klimaatmonitor.

Voor het grootste deel van de warmtebronnen die hierboven zijn benoemd moet een warmtenet worden aangelegd om aanwezig warmte ook daadwerkelijk te kunnen benutten. Enkel voor biomassa (wanneer wordt ingezet op biogas, of toepassing in losse ketels in gebouwen) en bodemenergie geldt dit niet. Alphen aan den Rijn heeft nog geen warmtenetten in haar gemeente, maar in haar transitievisie warmte worden warmtenetten wel als kansrijk gezien (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2022e**).

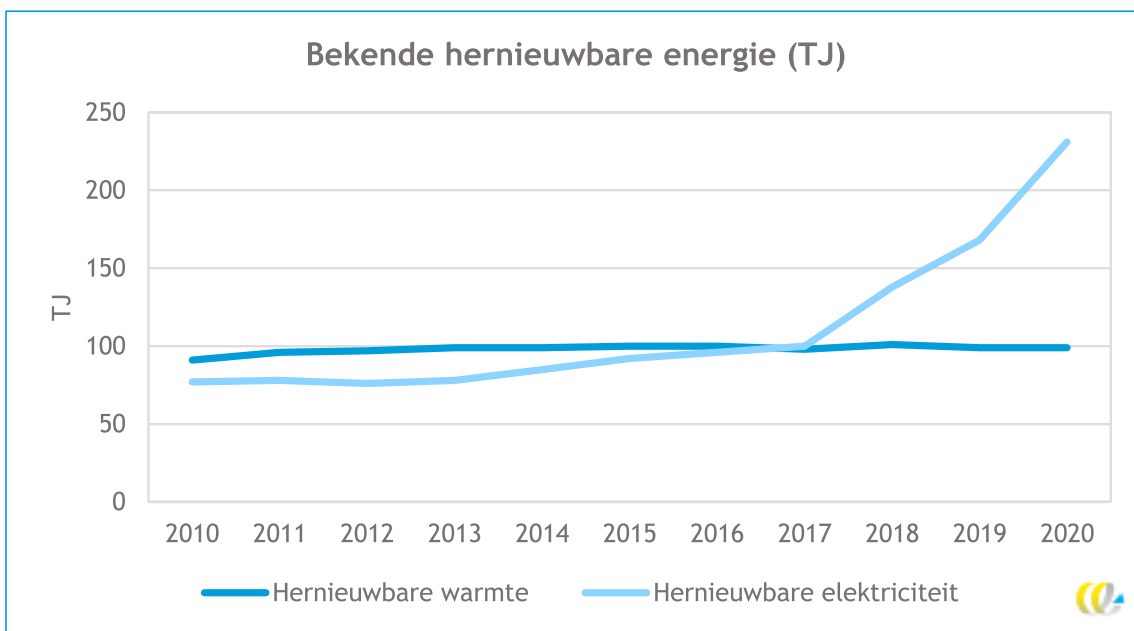
³ In februari 2022 is de Transitievisie Warmte vastgesteld. De Transitievisie Warmte heeft tot doel om de stappen naar een aardgasvrije gemeente in 2050 duidelijk te maken. De visie gaat over de warmte die nodig is om gebouwen van warmte te voorzien, zoals woningen, kantoren, winkels en andere panden.

3.5.3 Doelstelling aandeel hernieuwbare energie buiten bereik

De Uitvoeringslijn Ruimte en energie richt zich op de opwek van duurzame energie. In het Energieakkoord wordt ingezet op zonnepanelen op daken, zonnevelden en windturbines. Daarnaast worden andere vormen van duurzame opgewekte energie gestimuleerd. Het Energieakkoord zet in op 80% energieneutraal.

Alphen aan den Rijn heeft in haar uitvoeringsprogramma de regionale ambitie vertaald naar een ambitie van 14% duurzame energie in 2020. Dit sluit aan bij de landelijke doelstelling. Figuur 5 geeft de hoeveelheid hernieuwbare warmte en elektriciteit binnen Alphen aan den Rijn weer. Er is sinds 2017 een aanzienlijke stijging te zien bij hernieuwbare elektriciteit (van 100 naar 231 TJ).

Figuur 5 – Sinds 2017 heeft er een aanzienlijke groei van hernieuwbare elektriciteit plaatsgevonden in Alphen aan den Rijn

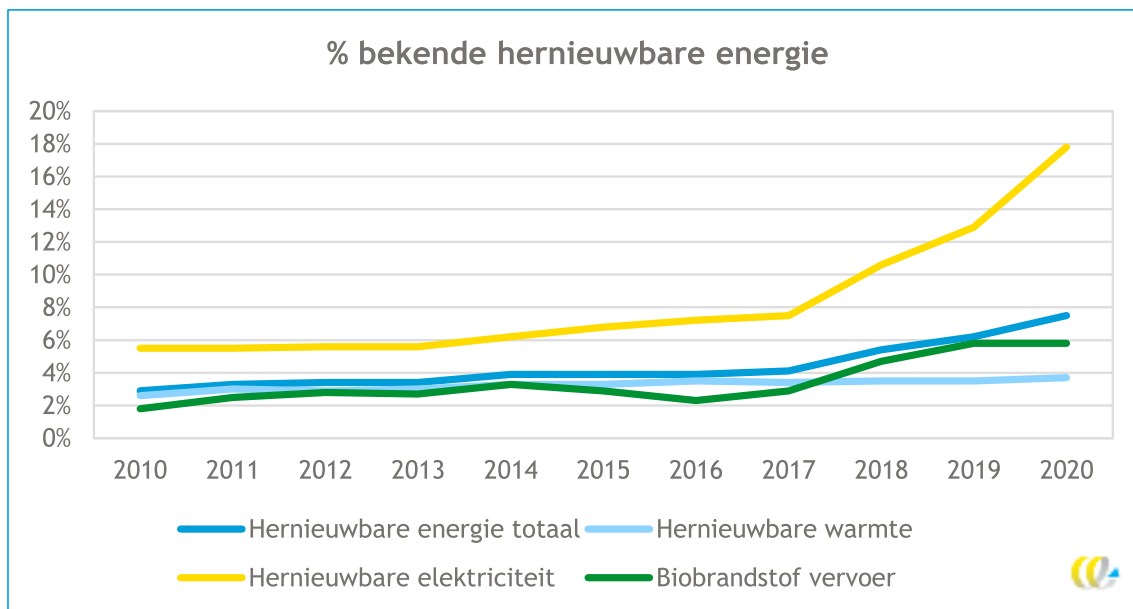

Bron: Klimaatmonitor.

Voor het totale aandeel hernieuwbare energie moet er naast hernieuwbare warmte en hernieuwbare elektriciteit ook gekeken worden naar de hernieuwbare energie van mobiliteit. In de Nederlandse wetgeving is vastgelegd dat sinds 2007 een deel van het totale verbruik aan benzine en diesel voor vervoer uit hernieuwbare energie moet bestaan. Het grootste deel van deze verplichting wordt ingevuld door het bijmengen van biobenzine en biodiesel in gewone fossiele benzine en diesel. Dit komt voort uit de Europese bijmengverplichting en is daarmee beleid waar de gemeente geen invloed op uitoefent. De in Alphen aan den Rijn gebruikte biobrandstoffen tellen wel mee in het aandeel hernieuwbare energie in de gemeente.

Figuur 6 geeft het aandeel hernieuwbare energie in de gehele energievoorziening weer. In 2020 was Alphen aan den Rijn voor 7,5% energieneutraal. Hiermee is de doelstelling 14% duurzame energie in 2020 uit het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 niet behaald.

Figuur 6 – Het aandeel hernieuwbare energie is in de periode 2010-2020 toegenomen. Echter, in 2020 was Alphen voor 7,5% energieneutraal waardoor de doelstelling niet is behaald

Bron: Klimaatmonitor.

Om de doelstelling uit het nieuwe duurzaamheidsprogramma (20% hernieuwbare energie in 2030) te behalen is het van belang dat er op tijd wordt begonnen met het vaststellen van de investeringsbeslissingen voor 2030. De gemiddelde doorlooptijd voor de ontwikkeling van een zonneveld is meer dan twee jaar, de ontwikkeltijden voor windprojecten zijn minimaal vijf jaar. Hierdoor is het bijvoorbeeld van belang dat windprojecten voor 2025 concreet zijn, wil er een kans van slagen zijn om deze voor 2030 te realiseren. Voor zonprojecten geldt dat dit uiterlijk voor 2028 besloten moet worden.

3.5.4 Doelstelling energieneutraal met huidig beleid niet haalbaar

De gemeente heeft als doel om in 2050 voor 80% energieneutraal te zijn. Het is op dit moment onwaarschijnlijk dat dit doel behaald zal gaan worden. Locaties voor windenergie in de gemeenten zijn namelijk momenteel zeer onwaarschijnlijk (zie amendement in Paragraaf 2.3). De gemeente geeft aan te willen kijken naar beleid voor kleinschalige windturbines. Dit type windturbines levert zeer weinig stroom op. Ter illustratie: één kleine windturbine (type EAS-12) levert ongeveer 0,001% van de elektriciteit van een grote 5,6 MW turbine.

Er is wel nog potentie voor zon. In het kader van de RES zijn voor elke RES-regio factsheets opgesteld waarbij wordt gekeken naar de ontwikkelingen van zon-pv (RVO, 2022). In 2021 had regio Holland Rijnland een opgesteld vermogen van 276 megawattpiek (MWp). Dit komt overeen met 993,6 TJ. De gemeente Alphen aan den Rijn had hierin met bijna 25% het grootste aandeel met 68 MWp (244,8 TJ). Dit is aanzienlijk hoger dan andere gemeenten binnen Holland Rijnland. Zo volgt gemeente Teylingen met 26 MWp (93,6 TJ). Daarnaast is er in Alphen aan den Rijn nog sprake van nog niet gerealiseerde voorraad aan SDE-beschikkingen van 13 MWp (46.8 TJ) aan zon op daken. Ook is het potentieel van beschikbare daken in kaart gebracht⁴. Voor Alphen aan den Rijn betreft dit 436 MWp (1.569,6 TJ),

4 Hierbij zijn mogelijkheden voor netinpassing niet meegenomen

waarvan 183 MWp (658,8 TJ) op grote daken⁵. In totaal is er binnen de gemeente de mogelijkheid om 5.567 TJ aan zonnestroom op te wekken met zonnenvelden. Wanneer er echter rekening wordt gehouden met het beleid van de provincie Zuid-Holland wordt dit teruggebracht tot 880 TJ.

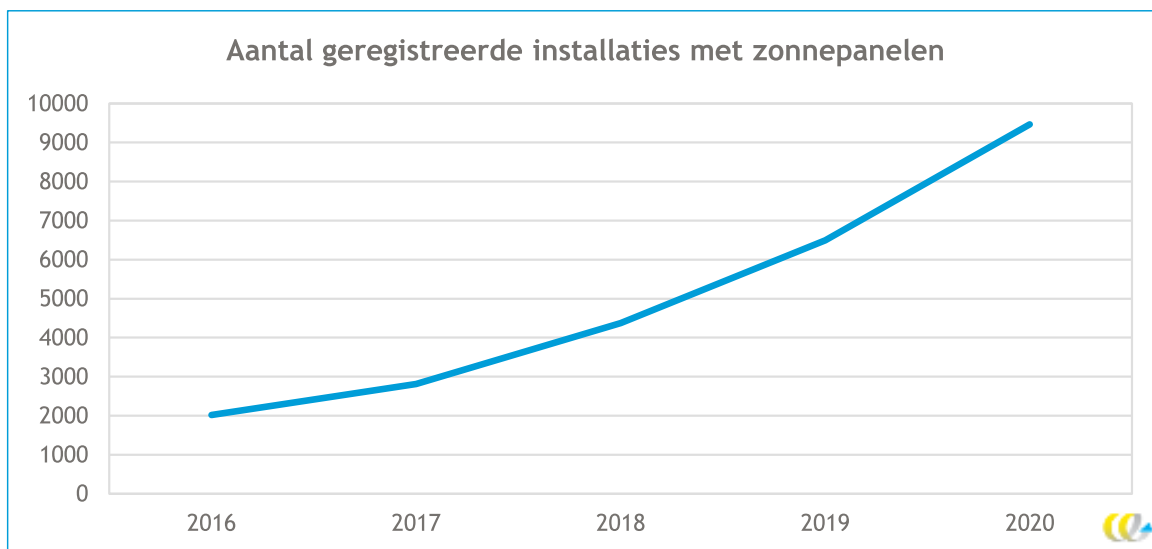
Het totale energieverbruik in Alphen aan den Rijn in 2020 was 5.856 TJ. Uitgaande van 1,5% energiebesparing per jaar kom je in 2050 uit op 3.721 TJ. Momenteel wordt er 437 TJ aan hernieuwbare energie opgewekt in de gemeente. Het potentieel van zon op dak en zonnenvelden komt uit op circa 2.450 TJ. Dit is niet voldoende om (voor 80%) energieneutraal te worden.

Ook hier geldt dat het van belang is om rekening te houden met de doorlooptijd van projecten (zie Paragraaf 3.5.2). Wil de gemeente haar ambitie voor energieneutraliteit halen, is het met name nodig dat de mogelijkheden voor wind- en zonneprojecten in de gemeente door de provincie Zuid-Holland worden verruimd. De nieuwe provinciale omgevingsvisie is onlangs vastgesteld (**Provincie Zuid-Holland, 2022**). Het ligt dan ook niet in de lijn der verwachting dat hier snel nieuwe mogelijkheden in komen.

3.5.5 Doelstelling zon op daken ruimschoots behaald

De tweede doelstelling voor hernieuwbare energie was 50% meer aansluitingen met opwek zonne-energie in 2020 ten opzichte van 2016. In de Klimaatmonitor wordt een overzicht gegeven van het aantal geregistreerde installaties met zonnepanelen bij woningen. In 2016 waren er 2.019 installaties, in 2020 9.466 installaties. Dit betreft een toename van bijna 370%. De doelstelling van 50% meer aansluitingen is daarmee ruimschoots behaald. Hierbij moet aangegeven worden dat deze grote groei ook elders in Nederland is terug te zien. Het is dus zeer de vraag in hoeverre het Alphense beleid hier een directe bijdrage aan heeft geleverd.

Figuur 7 – Het aantal geregistreerde installaties met zonnepanelen woningen is met ruim 370% toegenomen in de periode 2016-2020

Bron: Klimaatmonitor.

3.5.6 Uitvoeringslijn Greenports niet verder opgepakt

De Uitvoeringslijn Greenports is kort na het opstellen van het Energieakkoord opgeschort. Het idee was om voor de greenports een uitvoeringslijn op te zetten om te kijken of er doelen voor de sector konden worden gesteld. In de loop van het proces bleek het lastig om tot een eenduidige, overkoepelende uitvoeringslijn te komen, omdat de greenports zelf ook stappen namen. Er is toentertijd in het PHO+ besloten

⁵ Vertaald van potentieel in km² naar MWp op basis van circa 0,3 miljoen zonnepanelen per km² en een vermogen van 300 Wp per zonnepaneel.

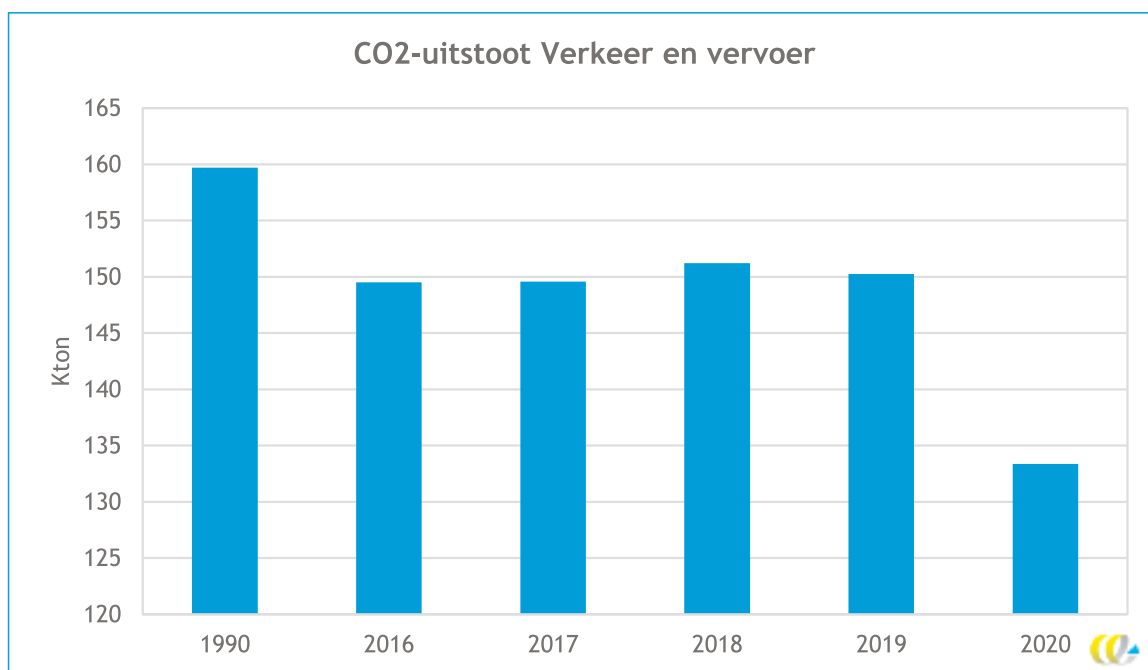
dat het thema verder niet wordt opgepakt. Dit is echter niet teruggekoppeld aan de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn. De reden hiervoor is dat de stuurgroep en het PHO+ dit hebben opgevat als pure uitvoering. De activiteiten voor Greenports zijn bij de andere uitvoeringslijnen ondergebracht.

3.5.7 Doel 17% duurzame mobiliteit binnen handbereik, aanvullend gemeentelijk beleid nodig voor regionaal doel

Vanuit het Energieakkoord wordt ingezet op het faciliteren van duurzame mobiliteit en duurzame logistiek. In het actieprogramma zijn geen SMART ambities voor duurzame mobiliteit opgenomen. In het nieuwe Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 wordt ingezet op 17% CO₂-reductie in 2030 in de mobiliteitssector ten opzichte van 1990.

Figuur 8 geeft de ontwikkeling van de CO₂-uitstoot van de mobiliteitssector in de gemeente weer. In 1990 werd er 159.694 ton CO₂ uitgestoten. In 2020 was dit 133.376 ton CO₂. Dit betreft een reductie van 16,5%. In heel Nederland lagen de emissies van mobiliteit flink lager in 2020 door de corona pandemie. Om die reden is het beter om te kijken naar het jaar 2019 (150.244 ton CO₂). In dat jaar was er sprake van een reductie van 5,7% ten opzichte van 1990. Tussen 2019 en 2030 verwacht de Klimaat- en Energieverkenning (KEV) op basis van vastgesteld en voorgenomen beleid een afname van de landelijke CO₂-emissies van mobiliteit van circa 20%. Daarmee lijkt het doel door rijksbeleid naar alle waarschijnlijkheid al wel te kunnen worden gehaald. Voor het regionale doel is gemeentelijk beleid benodigd. De gemeente heeft reeds besloten over een emissieloze zone in het centrum van de stad Alphen aan den Rijn (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2022c**), en een concessie voor duurzamer busvervoer (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2022d**). In deze studie is niet onderzocht of dit voldoende is voor het behalen van de regionale doelstelling. Aanvullend kan de gemeente bijvoorbeeld nog denken aan parkeer- en snelheidsbeleid en autoluwe zones, het stimuleren van fiets en ov, en het uitvoeren van een werkgeversaanpak (**CE Delft, 2022**).

Figuur 8 - De CO₂-uitstoot van de mobiliteitssector in Alphen aan den Rijn blijft in de periode 2016-2019 relatief constant. NB: 2020 was een coronajaar

Bron: Klimaatmonitor.

3.6 Projectenmonitor

De Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH) houdt met behulp van de projectenmonitor de reductie van de CO₂-uitstoot en de energiebesparing van de verschillende programma's binnen Alphen aan den Rijn bij.

Omgevingsdienst Midden-Holland en Omgevingsdienst West-Holland

De gemeente Alphen aan den Rijn behoort tot de regio Holland Rijnland. In principe werken de gemeentes die onder deze regio vallen samen met de Omgevingsdienst West-Holland. Zij zijn ook een samenwerkingspartner in het Energieakkoord/RES. Echter, in 2016 is de gemeente Alphen aan den Rijn overgestapt naar de Omgevingsdienst Midden-Holland. Dit leidt ertoe dat een andere omgevingsdienst dan de samenwerkingspartner de projectenmonitor van de gemeente bijhoudt.

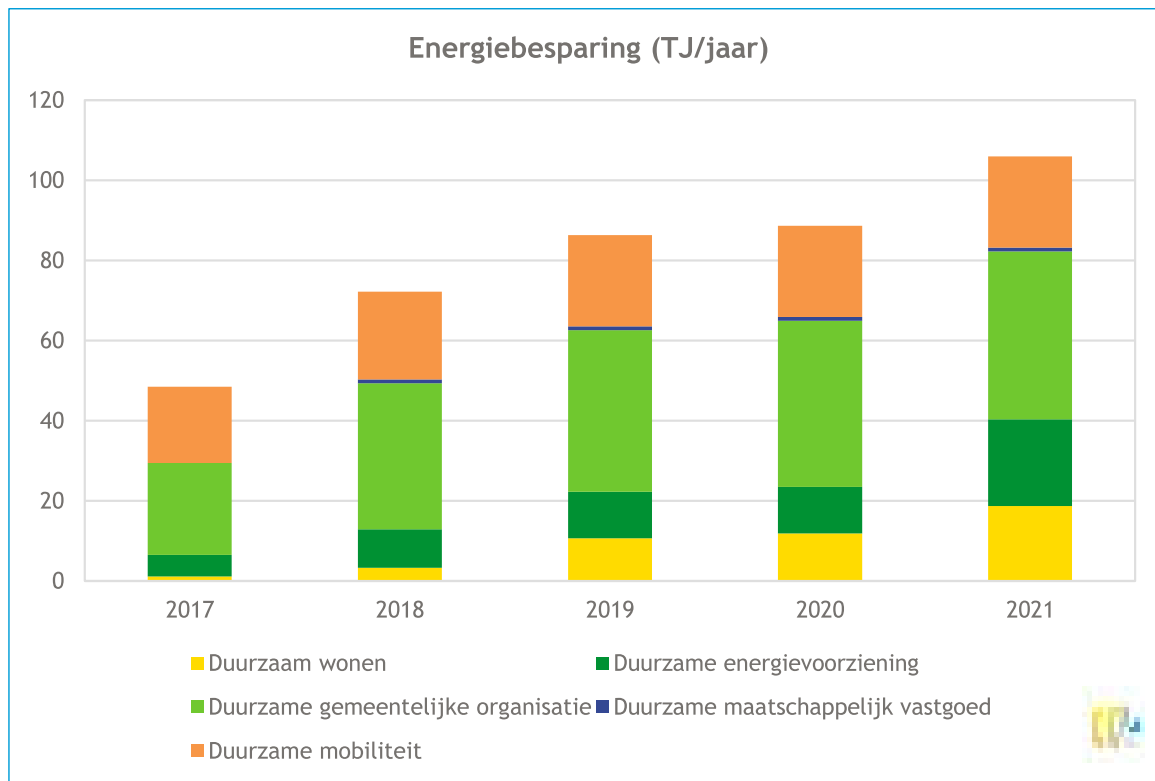
Alphen aan den Rijn is de enige gemeente binnen de regio die met een andere omgevingsdienst samenwerkt. Met name op vlak van de RES heeft zowel de gemeente nauwe banden met beide omgevingsdiensten als nauwe contacten onderling bij de omgevingsdiensten.

De OMDH rapporteert, op verzoek van de gemeente, een overzicht van de CO₂-besparing van de projecten. Hierbij worden de effecten en resultaten van de gemeentelijke projecten in kaart gebracht. Per project wordt gekeken hoeveel inwoners en bedrijven worden beperkt, welke maatregelen aan energiebesparing of duurzame opwek worden getroffen en in welke mate dat CO₂-emissiereductie heeft opgeleverd.

Binnen Alphen aan den Rijn lopen verschillende programma's (Afval en circulaire economie; Bosprojecten en groen; Duurzaam wonen; Duurzame energievoorziening; Duurzame gemeentelijke organisatie; Duurzaam maatschappelijk vastgoed; Duurzame mobiliteit; en Duurzame ondernemingen). Het uitvoeren van deze programma's leidt tot energie- en CO₂-reductie.

Er wordt door de ODMH alleen gerapporteerd op CO₂, terwijl zij ook cijfers over de behaalde energiebesparing beschikbaar heeft. Dit is opvallend, aangezien Alphen aan den Rijn doelen heeft die allen gerelateerd zijn aan de energievraag van sectoren. Rapportage van deze cijfers is daarom ook van belang. Figuur 9 geeft de behaalde energiebesparing van de projecten per jaar weer.

Figuur 9 – De behaalde energiebesparing van gemeentelijke projecten neemt ieder jaar toe

Figuur 9 laat zien dat de behaalde energiebesparing van de gemeentelijke projecten ieder jaar toeneemt. In 2021 is de energiebesparing met 127% toegenomen ten opzichte van 2017. Dit komt grotendeels door dat projecten die in 2017 zijn gestart ook doorlopen in de opeenvolgende jaren. Het grootste deel wordt behaald door projecten binnen het programma Duurzame gemeentelijke organisatie. Jaarlijks terugkomende projecten zijn het plaatsen van led-lampen in verkeersregelinstallaties en de openbare verlichting.

In 2017 werd 48,5 TJ energiebesparing per jaar gerealiseerd. In hetzelfde jaar had de gemeente een verbruik van 6346 TJ. De energiebesparing bedroeg daarmee 0,8%. In 2020 is dit opgelopen tot 1,5%. Gemiddeld genomen werd in de periode 2017-2020 een jaarlijkse energiebesparing van 1,2% behaald door middel van gemeentelijke projecten. De overige reductie, zoals weergegeven in Paragraaf 3.5.1 is afkomstig vanuit landelijke trends, die losstaan van de gemeentelijke activiteiten.

3.7 Conclusie

In het Energieakkoord wordt gewerkt langs zes uitvoeringslijnen. De ambities die SMART geformuleerd zijn, richten zich echter vooral op energiebesparing en hernieuwbare energie. In het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 zijn de doelen van het Energieakkoord een-op-een overgenomen:

- in 2050 is de samenleving van Alphen aan den Rijn fossiele brandstofvrij, energie- en CO₂-neutraal;
- energiebesparing van gemiddeld 1,5% per jaar voor de gebouwde omgeving (conform rijksbeleid);
- 14% duurzame energie in 2020;
- in 2020 50% meer aansluitingen met opwek zonne-energie ten opzichte van 2016.

De tweede en vierde ambitie zijn in het jaar 2020 bereikt, de ambitie van 14% duurzame energie in 2020 is niet behaald (7,5%).

De regio heeft als doel om in 2050 voor 80% energieneutraal te zijn. Het is onwaarschijnlijk dat dit doel behaald zal gaan worden. Locaties voor windenergie in de gemeente zijn namelijk momenteel door provinciaal beleid en de politieke discussies in de gemeente zeer onwaarschijnlijk en kleine windturbines, waar momenteel op wordt ingezet. leveren weinig stroom op. Er is wel nog potentie voor zon op dak en zonnevelden, maar deze potentie is niet voldoende om het doel te behalen.

Tabel 3 - Conclusies doelbereik

Onderzoeksvraag	Norm	Bevindingen
Regionaal niveau		
Zijn de ambities van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 hetzelfde gebleven of zijn ze bijgesteld (afgezwakt, geïntensiveerd)? Zo ja, wat was de motivering om ze bij te stellen?	Bij aanpassingen van de ambities zijn deze tijdig, volledig en op basis van de juiste informatie onderbouwd.	De ambities van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 zijn hetzelfde gebleven. Er zijn geen aanpassingen van de ambities geweest.
Hoe verhouden de ambities en doelen van het Energieakkoord zich tot de doelen van onder andere de RES en de Duurzaamheidsagenda?	De ambities en doelen van de RES en de Duurzaamheidsagenda sluiten aan bij de doelen van het Energieakkoord.	<ul style="list-style-type: none"> De doelen in het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 zijn één op één overgenomen van het Energieakkoord. De doelen en ambities uit het Energieakkoord Holland Rijnland vormen de basis en het uitgangspunt voor RES Holland Rijnland. De ambities zijn gelijk gebleven, alleen de ambities zijn omgerekend van 2025 naar 2030. Daarnaast zijn de ambities omgerekend van PJ naar TWh.
Gemeentelijk niveau		
Zijn de ambities van Alphen aan den Rijn hetzelfde gebleven of zijn ze bijgesteld (afgezwakt, geïntensiveerd)? Zo ja, wat was de motivering om ze bij te stellen?	Bij aanpassingen van de ambities zijn deze tijdig, volledig en op basis van de juiste informatie onderbouwd.	<ul style="list-style-type: none"> De ambities van de gemeente zijn in de loop der tijd niet aangescherpt in de duurzaamheidsprogramma's. Wel is er meer aandacht besteed aan de landelijke indicatoren waardoor het makkelijker is geworden om de voortgang op de ambities te meten. Hierdoor zijn sommige ambities concreter geformuleerd (SMART). De ambitie van mobiliteit is afgezwakt ten opzichte van de RES doelstellingen. Deze aanpassing is niet onderbouwd. In het coalitieakkoord 2022-2026 is de ambitie voor energieneutraliteit feitelijk ingetrokken.
Hoe verhouden de ambities en doelen van de gemeente Alphen aan den Rijn zich met de doelen van het Energieakkoord?	De ambities en doelen van de gemeente Alphen aan den Rijn sluiten aan bij de doelen van het Energieakkoord.	<ul style="list-style-type: none"> De doelen in het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 zijn één op één overgenomen van het Energieakkoord. De doelen in het Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 zijn hetzelfde als het actieprogramma, alleen zijn sommige ambities concreter geformuleerd. De mobiliteitsdoelstelling van de gemeente in het Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 wijkt af van de doelstelling in de RES (respectievelijk 17% en 22% reductie).

Onderzoeksvraag	Norm	Bevindingen
Op welke wijze wordt de uitvoering en haalbaarheid van de ambitie van Alphen aan den Rijn gemonitord? Welke indicatoren worden gehanteerd?	Alphen aan den Rijn gebruikt zowel prestatie- als effectindicatoren. De indicatoren zijn voorzien van streefwaarde en -jaar. De indicatoren sluiten aan bij, en meten het effect van de genomen maatregelen.	<ul style="list-style-type: none"> • Er wordt gebruik gemaakt van zowel prestatie- als effectindicatoren. • Niet alle indicatoren zijn voorzien van streefwaarde en -jaar. Echter, in de loop der tijd zijn de indicatoren wel meer SMART geformuleerd. • In de jaarbegroting wordt informatie gegeven over de voortgang van de ambitie.
Wat is de huidige stand van zaken van de geplande acties, pilots en projecten van Alphen aan den Rijn?	De geplande acties, pilots en projecten sluiten aan op, en dragen bij aan de gestelde doelen. Alphen aan den Rijn heeft tot op heden de inzet gepleegd die het had voorgenomen te plegen.	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente zet vooral in op hernieuwbare opwek en energiebesparing. Deze projecten sluiten aan op, en dragen bij aan de gestelde doelen. • Er is geen kwantitatieve doelstelling opgenomen voor het thema warmte. Ook voor duurzame mobiliteit was er in het actieprogramma geen concrete ambitie. Dit is in het nieuwe duurzaamheidsprogramma wel het geval.
Welke resultaten zijn met het oog op de ambities van 2025 van Alphen aan den Rijn bereikt?	Alphen aan den Rijn is op weg om de doelstelling van 2025 te realiseren. De optelsom van de huidige plannen en de reeds ingeplande plannen voor de komende jaren is voldoende voor het behalen van de ambities.	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente heeft twee van haar drie doelen voor 2020 behaald (1,5% energiebesparing per jaar en 50% meer aansluitingen). • Het doel van 14% hernieuwbare energie in 2020 is niet behaald. Dit was 7,5%.
Welke inspanningen zijn vanuit Alphen aan den Rijn (extra) nodig om de ambities van 2025 te halen?	Deze onderzoeksvraag wordt niet genormeerd. Er is alleen sprake van een feitelijke constatering.	<ul style="list-style-type: none"> • Er is met name inspanning nodig op het gebied van elektriciteitsopwekking. Hiervoor is wijziging van provinciaal beleid nodig die momenteel niet te verwachten is. • • Voor het behalen van het regionale doel van 22% energiebesparing in de mobiliteit is gemeentelijk mobiliteitsbeleid benodigd. Er is niet onderzocht of het gevoerde beleid voldoende is voor het behalen van het doel.

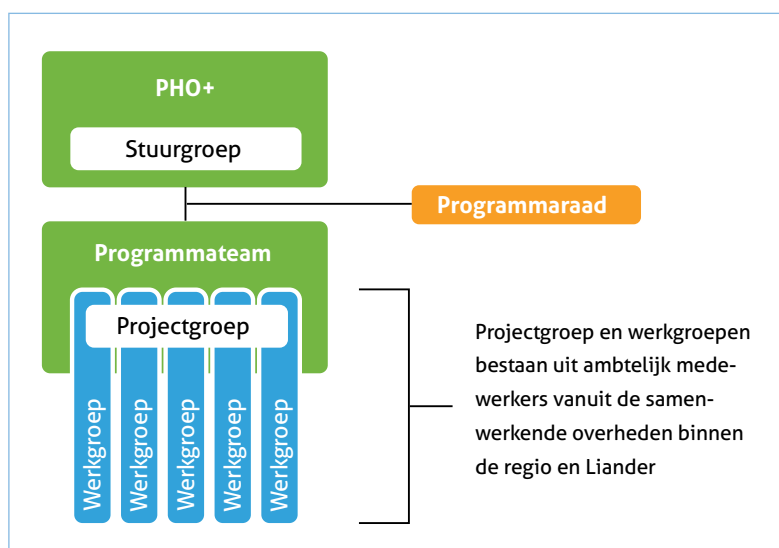
4 Samenwerking Energieakkoord en RES Holland Rijnland

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de samenwerking tussen de verschillende partijen. Na het opstarten van het Energieakkoord is dit samenwerkingsverband omgevormd tot de RES Holland Rijnland. In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de samenwerking en structuur binnen de RES. We bekijken allereerst de structuur van RES Holland Rijnland en vervolgens hoe dit is ingevuld en hoe de samenwerking door de partijen is ervaren.

4.2 Structuur van RES Holland Rijnland

RES Holland Rijnland is een samenwerkingsverband van veertien gemeenten in Holland Rijnland, de provincie Zuid-Holland, het hoogheemraadschap van Rijnland, de Omgevingsdienst West-Holland en netbeheerder Liander.

Figuur 10 - RES Holland Rijnland bestaat uit PHO+, stuurgroep, programmateam, projectgroepen en programmaraad

Bron: RES 1.0.

Bestuurlijk niveau

De RES 1.0 is ontwikkeld onder opdrachtgeverschap van het portefeuillehoudersoverleg-plus (PHO+). In dit overleg zitten de portefeuillehouders energietransitie van de verschillende overheden, aangevuld met de netbeheerder. Voor gemeenten gaat het dus om de verantwoorde wethouder, voor de provincie de gedeputeerde en voor de waterschappen een heemraad. In het PHO+ vindt bestuurlijke afstemming plaats over de gezamenlijke ambitie, richting en benodigde ontwikkelingen en acties binnen de samenwerking.

Het PHO+ geeft richting aan het RES-proces en gaat na of de verschillende onderdelen van voldoende kwaliteit zijn. Het PHO+ neemt geen besluiten: de besluitvorming vindt plaats binnen de volksvertegenwoordi-

gende organen van de individuele overheden. In het geval van Alphen aan de Rijn: de gemeenteraad.

De stuurgroep treedt op als de vooruitgeschoven post van het PHO+. De stuurgroep richt zich op de (agenda) voorbereiding van het PHO+, contacten met andere RES-regio's en landelijke vertegenwoordiging (NPRES). De stuurgroep bestaat uit:

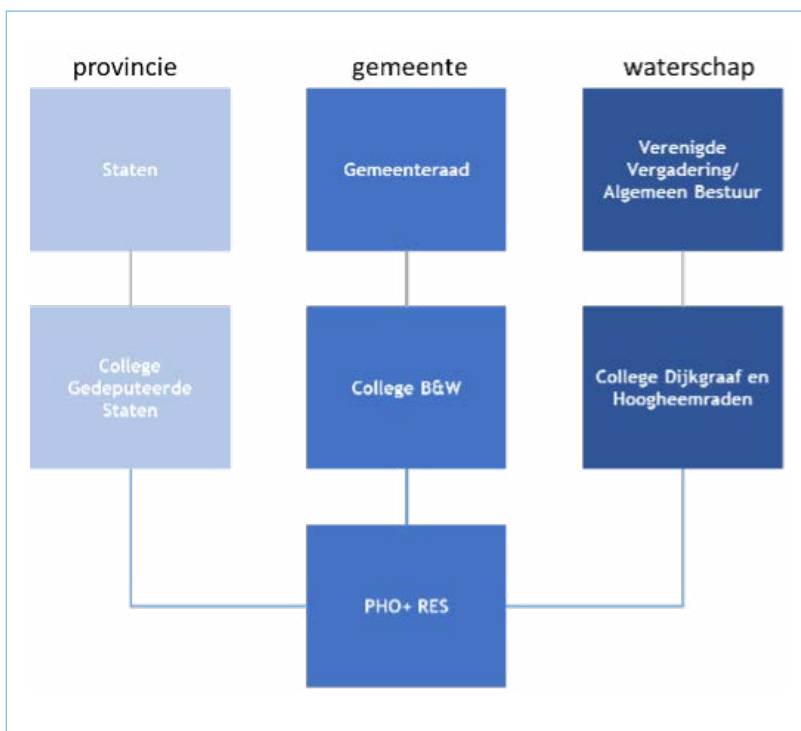
- Een bestuurlijke vertegenwoordiger van de gemeente per subregio. Dit houdt in één vertegenwoordiger van de Duin- en Bollenstreek, de Leidse regio en de Rijn- en Veenstreek.
- De gedeputeerde Energie van de provincie.
- De portefeuillehouder Energie van het hoogheemraadschap van Rijnland.
- Een vertegenwoordiger van Liander.

De voorzitter van PHO+ en stuurgroep en de bestuurlijke trekker van de RES Holland Rijnland is de portefeuillehouder Energie binnen het dagelijks bestuur van regio Holland Rijnland.

De programmaraad adviseert de stuurgroep. De programmaraad bestaat uit vertegenwoordigers van bedrijven, regionale belangenorganisaties, landbouworganisaties, energiecoöperaties, onderwijsinstellingen en milieuorganisaties. Deelnemende partijen zijn LTO, VNO-NCW, de participatiecoalitie, Dunea en Rabobank.

Besluitvorming

De dagelijkse en algemene besturen van de provincie, hoogheemraadschap en gemeenten besluiten over de RES 1.0. Vervolgens gaan alle partijen aan de slag met de uitvoering op de verschillende thema's. Dit gebeurt in samenwerking met het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners.

Figuur 11 – De besluitvorming over de RES verschilt per provincie, gemeente en waterschap

Bron: RES 1.0.

Raad Alphen aan den Rijn

De gemeenteraad van Alphen aan den Rijn is op verschillende manieren op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen rondom het Energieakkoord/RES. Er is een informerende brief gestuurd over het proces van Energieakkoord naar de RES. Daarnaast zijn er verschillende webinars en ateliers georganiseerd waar de raadsleden waren uitgenodigd. Tevens heeft de raad ook een rol bij de besluitvorming. Meer informatie hierover is te vinden in **Hoofdstuk 5**.

Ambtelijk niveau

Uitvoering van RES Holland Rijnland is belegd bij het regionale ambtelijke programmteam. Dit team bestaat uit een programmacoördinator (ambtelijke trekker RES), een programmasecretaris en trekkers/projectleiders voor de uitvoeringslijnen (Energiebesparing, Zon op daken, Ruimte en energie, Warmte, Duurzame Mobiliteit en Communicatie en Participatie).

De projectgroep RES is de ambtelijke afspiegeling van het PHO+ en houdt zich bezig met de voorbereiding van het PHO+. Ook kent elke uitvoeringslijn een ambtelijke werkgroep die de inhoudelijke producten van de RES ontwikkeld. Overheden mogen zelf beslissen of zij een plek nemen in de ambtelijke werkgroep.

4.3 Rol van Alphen aan den Rijn in de samenwerking

In deze paragraaf bekijken we de rol die Alphen aan den Rijn op zich neemt in de samenwerking, zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau. Hierbij kijken we ook naar de verhouding tussen de regio en de gemeente.

4.3.1 Bestuurlijk niveau

Stuurgroep

De burgemeester van Alphen aan den Rijn is trekker geweest van de uitvoering van het Energieakkoord. Dit is ontstaan doordat zij dagelijksbestuurslid (DB-lid) was in de regio Holland Rijnland en verantwoordelijk was voor de portefeuille Energie. Zij is ook voorzitter van de Stuurgroep RES geweest. Om tegengestelde belangen tussen de functie van regiecoördinator en wethouder te voorkomen nam zij niet namens de gemeente Alphen aan den Rijn deel aan de stuurgroep.

De Wethouder Energie/Duurzaamheid van Alphen aan den Rijn nam namens de gemeente deel aan de stuurgroep en het portefeuillhoudersoverleg. De rol van de wethouder wordt als positief ervaren. Er werden goede gesprekken gevoerd met elkaar en de rol van Alphen aan den Rijn wordt als constructief beschouwd. Ook ten tijden van het opstellen van de RES werd de rol van de wethouder als betrokken gezien.

4.3.2 Ambtelijk niveau

Uit verschillende interviews is naar voren gekomen dat de gemeente Alphen aan den Rijn altijd betrokken is geweest bij de werkgroepen. Alphen aan den Rijn is zelfs een tijdje trekker geweest van de werkgroep Duurzame Opwek Energie (DOE). Er wordt gesteld dat de gemeente zich heeft gecommitteerd aan het regionale proces, veel aanwezig is, betrokken is met het proces en een hoge ambitie heeft. De gemeente heeft een actieve rol gehad bij het opstellen van de RES.

Er wordt tevens benoemd dat Alphen aan den Rijn kan worden gezien als één van de trekkers van het RES-traject. De gemeente scoort hoog qua inzet ten opzichte van andere gemeenten. Dit heeft enerzijds te maken met de grootte van de gemeente en anderzijds met het feit dat binnen Alphen aan den Rijn energie als een belangrijk thema wordt gezien. Vanuit de regio is aangegeven dat de gemeente op het gebied van duurzame opwek, duurzame mobiliteit en communicatie met haar inwoners tot de koplopers behoort in de regio. Voor energiebesparing was de gemeente meer volgend. De reden hiervoor is dat de gemeente dit onderwerp vooral lokaal oppakt met lokale (sociale) partners en inwoners. Op het thema warmte zijn vooral andere gemeenten aan zet geweest. Dit heeft er mee te maken dat concrete warmteprojecten momenteel met name in de Leidse regio worden ontwikkeld. Alphen aan den Rijn zou mogelijk later hierop kunnen aansluiten.

4.4 Verlenging van het Energieakkoord

De samenwerking en de ambities van het Energieakkoord zijn in de loop der tijd omgezet naar de RES Holland Rijnland. De regio Holland Rijnland geeft aan dat de keuze over het voortbestaan van de samenwerking ligt bij de partners van de RES. In het bestuurlijk overleg is er gezamenlijk besloten om door te gaan met regionale samenwerking op het gebied van de energietransitie.

De ambtelijke organisatie van de gemeente Alphen aan den Rijn geeft aan dat zij het zeer belangrijk vindt om regionaal te blijven samenwerken op de thema's die zijn opgenomen in het Energieakkoord/RES Holland Rijnland. Alphen aan den Rijn zet zich daarom actief in op verlenging van de samenwerking. Ze benoemen dat thema's zoals duurzame energieopwekking en warmte en onderdelen van duurzame mobiliteit het beste in regioverband ontwikkeld kunnen worden. In het geval van energiebesparing is dit minder het geval, maar wordt kennisdelen wel als een belangrijk regionaal onderwerp gezien.

In antwoord op raadsvragen antwoordt het college op 11 oktober 2022 dat zij zich nog steeds committeert aan de afspraken die in de RES 1.0 en het Klimaatakkoord zijn gemaakt, inclusief de doelen voor 2030 (Gemeente Alphen aan den Rijn, 2022a).

4.5 Conclusie

Zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau wordt de bijdrage van de gemeente Alphen aan den Rijn positief ervaren. De gemeente kan worden gezien als één van de trekkers van het Energieakkoord en nam vooral een koploperspositie op de thema's duurzame opwekking energie, duurzame mobiliteit en communicatie. Op andere thema's was de gemeente meer volgend.

tabel 4 - Conclusies samenwerking

Onderzoeksvraag	Norm	Bevindingen
Regionaal niveau		
Hoe werken de gemeenten in de regio samen aan het Energieakkoord, en wat is de rol van de gemeente Alphen aan den Rijn hierbij?	<ul style="list-style-type: none">Gemeente Alphen aan den Rijn draagt actief bij aan de samenwerking rondom het Energieakkoord in de regio.De regio ziet de bijdrage van gemeente Alphen aan den Rijn als positief.Gemeente Alphen aan den Rijn profiteert van de samenwerking in de regio.Gemeente Alphen aan den Rijn wordt gemotiveerd om stappen te zetten door de samenwerking in de regio.	<ul style="list-style-type: none">Zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau wordt de bijdrage van de gemeente Alphen aan den Rijn als positief ervaren.De gemeente zet zich actief in, is betrokken bij het beleid en heeft ook de rol van trekker duurzame energie op zich genomen.Alphen aan den Rijn kan worden gezien als één van de trekkers van het Energieakkoord. De gemeente heeft op het gebied van duurzame opwekking, duurzame mobiliteit en communicatie een koplopersrol gehad. Voor energiebesparing was de gemeente meer volgend. Op thema warmte zijn vooral andere gemeentes aan zet geweest.
Stuurt de regio aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?	Deze onderzoeksvraag wordt niet genormeerd. Er is alleen sprake van een feitelijke constatering.	De regio geeft aan dat de partners van de RES beslissen of de samenwerking tussen de verschillende partijen wordt verlengd.

Onderzoeksvraag	Norm	Bevindingen
Gemeentelijk niveau		
Stuurt Alphen aan den Rijn aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?	Deze onderzoeksvraag wordt niet genormeerd. Er is alleen sprake van een feitelijke constatering.	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeente Alphen aan den Rijn zet zich actief in op een verlenging van het samenwerkingsverband RES. • In de collegebeantwoording van 11 oktober 2022 op raadsvragen laat het college weten dat zij zich nog steeds committeert aan de afspraken die in RES 1.0 en Klimaatakkoord zijn gemaakt, inclusief de doelen voor 2030

5 Rol gemeenteraad

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de wijze waarop de gemeenteraad over de voortgang van het realiseren van de ambitie van het Energieakkoord wordt geïnformeerd en op welke wijze invulling wordt gegeven aan de kaderstellende en controlerende taken van de gemeenteraad.

5.2 Informeren en indicatoren

De ambitiepercentages in het Energieakkoord zijn ambtelijk vormgegeven en in een bestuurlijke sessie vastgelegd. De regio heeft het aan de bestuurders overgelaten om te bepalen hoe zij hun raad informeren. De wijze waarop dit gebeurt verschilt dus per gemeente. In Alphen aan den Rijn wordt de raad niet volgens een vast format of periodiek geïnformeerd over de voortgang van de ambities van het Energieakkoord. Bij het opstellen van het Energieakkoord is de raad op verschillende manieren betrokken en geïnformeerd:

1. In de periode juni-september 2017 heeft er besluitvorming in de colleges en raden plaatsgevonden over het Energieakkoord Holland Rijnland. Op 22 juni 2017 heeft het college van Alphen aan den Rijn ingestemd met het Energieakkoord.
2. Op 7 september 2017 heeft Holland Rijnland tijdens een bijeenkomst de raad geïnformeerd over het Energieakkoord. Op 27 september 2017 ondertekenden achttien partijen het Energieakkoord Holland Rijnland.
3. Op 6 juni 2018 is er een serious game georganiseerd. Doel van deze bijeenkomst was kennis delen en informeren van raadsleden over het Energieakkoord en tevens een beeld te schetsen van de opgave en de puzzel die voor hernieuwbare energie gelegd moet worden.

Ook bij de RES is de raad op verschillende manieren betrokken:

1. Op 6 januari 2020 is er een informerende brief gestuurd naar raadsleden met daarin geschetst het proces van Energieakkoord naar RES.
2. Op 29 april 2020 is een webinar over de concept-RES georganiseerd waar alle raadsleden voor waren uitgenodigd. In mei 2020 was er de mogelijkheid tot het indienen van wensen en bedenkingen op de concept-RES.
3. In de periode april-juni 2021 is er besluitvorming in de colleges en raden geweest over de RES 1.0.

5.3 Rol van de gemeenteraad

5.3.1 Kaderstellende rol

Energieakkoord/RES

In het Energieakkoord Holland Rijnland zijn geen spelregels vastgelegd over de uitvoering van de afspraken. Het doel was vooral om de handen ineen te slaan en een versnelling van de energietransitie in gang te zetten. Er was sprake van onderling vertrouwen. Holland Rijnland heeft het bestuurlijk vaststellen van het Energieakkoord overgelaten aan de gemeenten. Hierdoor is het Energieakkoord door sommige gemeenten door de raad vastgelegd, terwijl bij andere gemeenten het college van burgemeester en

wethouders dit heeft gedaan. In Alphen aan den Rijn is het Energieakkoord door het college vastgesteld en ter kennisname naar de raad gestuurd.

De raad is geïnformeerd over het proces van Energieakkoord naar concept-RES. Hiernaast zijn er verschillende ateliers geweest om kennis op te doen over de ruimtelijke gevolgen van de energietransitie waar ook raadsleden aanwezig waren. Een daadwerkelijk kaderstellende rol heeft de raad pas met de totstandkoming van de concept-RES gekregen. Bij de bespreking van de concept-RES zijn een viertal wensen en bedenkingen meegegeven vanuit de raad. Deze waren met name opbouwend van toon: meer inspanning restwarmte, meer opening houden voor duurzame energieopwekking, voorkeur voor infrastructuur en landschap en een evenredige verdeling tussen zon en wind. Bij de uitwerking van de concept-RES naar de RES 1.0 zijn deze aspecten meegenomen.

Bij de vaststelling van de RES 1.0 was er de mogelijkheid om amendementen in te dienen op de RES. De gedachten van de gemeenteraad over de RES waren op dat moment flink gewijzigd ten opzichte van de bespreking van de concept-RES. Dit kwam met name door onrust onder inwoners over de plaatsing van windmolens in de gemeente Alphen aan den Rijn. Er is door de gemeenteraad een amendement ingediend waarbij wordt gesteld dat er duidelijke participatie moet plaatsvinden met inwoners voor het vaststellen van de zoeklocaties voor windenergie. Dit amendement is aangenomen en wordt meegenomen bij de ontwikkeling van de RES 2.0. Raadsleden hebben in een interview aangegeven dat het voor hen op het moment van indienen van het amendement niet duidelijk was dat dit amendement pas bij de RES 2.0 zou worden meegenomen.

Vergelijk met reguliere kaderstellende rol binnen Holland Rijnland

De RES bestaat uit dezelfde gemeenten als de regio Holland Rijnland. In Holland Rijnland is de betrokkenheid van de raad in het regionale proces als volgt geregeld: twee gemeenteraadsleden van Alphen aan den Rijn nemen namens de raad deel in het samenwerkingsverband Holland Rijnland. Wanneer er belangrijke zaken op de agenda van Holland Rijnland staan, wordt dit aan het begin van een commissievergadering gemeld. Voor een bespreking wordt er via de griffier gevraagd om input op het desbetreffende onderwerp.

Fractievoorzitters hebben hierdoor de mogelijkheid om hun input en/of mening mee te geven die de vertegenwoordigers van Alphen aan den Rijn weer binnen Holland Rijnland kan inbrengen.

Uit het interview met de raadsleden is echter gebleken dat op deze verzoeken nauwelijks wordt gereageerd. Daarnaast hebben raadsleden de mogelijkheid om aan te sluiten bij vergaderingen van Holland Rijnland. Hier wordt echter weinig tot geen gebruik van gemaakt.

Lokale duurzaamheidsprogramma's

De activiteiten die in Alphen aan den Rijn worden uitgevoerd, worden niet regionaal bepaald, maar via het lokale beleid van de gemeente zelf. Daarom kijken we ook naar de betrokkenheid van de raad bij het vaststellen van de lokale duurzaamheidsprogramma's.

Het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 is door middel van een concept raadsinitiatiefsvoorstel vanuit de raad opgesteld. Dit voorstel bevatte een kader om tot een actieprogramma te komen. De raad heeft hiermee de kaders voor het programma opgesteld. Het actieprogramma is ambtelijk opgesteld en in oktober 2017 door de raad vastgesteld.

Het actieprogramma liep tot 2020. In het voorjaar van 2021 is een nieuw duurzaamheidsprogramma opgesteld. In het voorjaar van 2020 is daarvoor een raadsconsultatie georganiseerd. Dit was in de COVID-19-periode, hierdoor heeft de bijeenkomst digitaal plaatsgevonden. Om de resultaten te verzamelen is een enquête uitgezet waarin het mogelijk was om inbreng vanuit de raad te geven. Uit het interview met de raadsleden is niet duidelijk geworden hoe deze wijze van betrokkenheid is ervaren, en of zij herkenden hoe hun inbreng is meegenomen. De resultaten van de consultatie zijn ook met de raad gedeeld.

In april 2021 is het nieuwe Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 vastgesteld. Hierbij is een amendement ingediend waarbij wordt benoemd dat in de besluitvorming keuzes worden gemaakt voor het beschikbaar stellen van gelden voor toekomstige jaren. Er wordt gesteld dat in een snel ontwikkelende volatiele wereld dit momenteel niet concreet kan worden gemaakt, en aangezien er nog geen uitvoeringsprogramma is vastgesteld wordt voorgesteld om punten 4 en 5 te schrappen om:

- de concreetheid van het programma te kunnen beoordelen op de middellange en lange termijn;
- in de toekomst ruimte te behouden voor toegepaste concrete doelstellingen;
- om dan ook te kunnen vaststellen welke financiële middelen daarbij passen.

Begin november 2022 is alsnog besloten om voor de langere termijn structurele middelen beschikbaar te stellen voor een deel van het programma. Voor het overige deel worden de rijksmiddelen Klimaatakkoord ingezet.

5.3.2 Controlerende rol

Energieakkoord/RES

In het interview met de commissie is aangegeven dat het onduidelijk is welke invloed de individuele raadsleden hebben op de regionale ontwikkelingen. De regionale samenwerkingsverbanden worden vooral door nieuwe raadsleden gezien als grote processen waarbij concreetheid soms ontbreekt. Meerdere partijen geven aan dat ze context missen. Het is onduidelijk wat de voortgang is en welke knopen de gemeente/individuele raadsleden hebben om aan te draaien. Ook is het onduidelijk welke keuzes Alphen aan den Rijn kan maken om duurzaamheid in positieve zin bij te sturen.

Lokale duurzaamheidsprogramma's

De raad heeft op twee manieren een controlerende rol gehad bij de lokale duurzaamheidsprogramma's:

1. Periodieke voortgangsrapportages Actieprogramma Duurzaamheid.
2. Evaluatie Actieprogramma Duurzaamheid.

Op 22 mei 2018, 12 februari 2019 en 3 maart 2020 zijn voortgangsrapportages van het Actieprogramma Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt gesproken over de procesvoortgang van een bepaalde periode. Dit wordt per thema beschreven. Deze voortgangsrapportages zijn naar de raad gestuurd. In het interview met de raad is naar voren gekomen dat de voortgangsrapportages helder en uitgebreid waren opgesteld. Ook waren er visualisaties toegevoegd. Dit werd als positief ervaren.

Daarnaast is in maart 2021 het actieprogramma geëvalueerd, de evaluatie is aan de raad aangeboden. Per thema is er gekeken naar de volgende onderdelen:

- Wat hebben we bereikt tot en met 2020?
- Welke CO₂-winst leveren projecten op?
- Wat werkte goed in de periode 2017-2020?
- Wat hebben we geleerd in de periode 2017-2020?
- Wat doen we anders na 2020?

5.4 Conclusie

Bij de totstandkoming van het Energieakkoord zijn er geen afspraken gemaakt over de wijze van besluitvorming bij gemeenten. In Alphen aan den Rijn heeft het college ingestemd met het Energieakkoord en is het alleen ter kennisneming aan de gemeenteraad gestuurd. De gemeenteraad is daarom niet actief betrokken geweest bij de totstandkoming van het Energieakkoord. Daarnaast wordt de gemeenteraad enkel geïnformeerd over grotere wijzigingen in de samenwerking. Hiermee wordt de raad niet periodiek geïnformeerd en wordt er geen gebruik gemaakt van vastgestelde indicatoren. Wel is er in de regio op verschillende wijzen, via regiocongressen, themacafés en serious games, getracht om raadsleden te informeren.

De gemeenteraad heeft een formele kaderstellende rol bij het vaststellen van de RES. Dit is echter wel reactief, bij bespreking van een eindproduct. De door de gemeenteraad gewenste kaders zijn flink gewijzigd tussen de bespreking van de concept-RES en de RES 1.0. Bij de concept-RES heeft de raad een viertal wensen en bedenkingen aangegeven die ook zijn meegenomen bij de RES 1.0. Bij de RES 1.0 is een amendement ingediend over de zoeklocaties van windenergie. Bij het bespreken van de RES 1.0 was er onduidelijkheid over de procedure. Het was voor de raad niet duidelijk dat amendementen op de RES 1.0 pas bij de uitwerking van de RES richting de RES 2.0 zouden worden meegenomen.

De daadwerkelijke uitvoering van acties uit het Energieakkoord vindt plaats via het lokale beleid van de gemeente Alphen aan den Rijn. De raad wordt hier in de gelegenheid gesteld om vooraf kaders aan te geven, en wordt regelmatig over de voortgang geïnformeerd. De voortgangsinformatie wordt door de raad als positief ervaren. De huidige raadsleden hebben geen uitgesproken mening over haar kaderstellende rol bij het opstellen van het duurzaamheidsbeleid.

Tabel 5 - Conclusies rol gemeenteraad

Onderzoeksvraag	Norm	Bevindingen
Op welke wijze is de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn betrokken (geweest) bij de totstandkoming van het Energieakkoord, bij de monitoring van de uitvoering, en de eventuele bijstelling?	<ul style="list-style-type: none"> • De gemeenteraad is actief betrokken geweest bij de totstandkoming van het Energieakkoord. • De gemeenteraad wordt periodiek geïnformeerd over de voortgang van het realiseren van de doelstelling. • Voor het informeren over voortgang van het realiseren van de doelstellingen worden vastgestelde prestatie- en effectindicatoren gebruikt. • De gemeenteraad ontvangt tijdige, duidelijke en voldoende informatie en wordt hiermee juist geïnformeerd. • De raad wordt in staat gesteld haar kaderstellende rol op te pakken. 	<ul style="list-style-type: none"> • De raad is niet actief betrokken geweest bij de totstandkoming van het Energieakkoord. Het college heeft ingestemd met de stukken, en deze zijn ter kennisneming naar de raad gestuurd. • De gemeenteraad wordt geïnformeerd over de voortgang van de doelstelling van het Energieakkoord, maar niet volgens een vast ritme. Er wordt geen gebruik gemaakt van een vast format en/of vastgestelde indicatoren. • De raad heeft de mogelijkheid gehad om wensen en bedenkingen in te dienen bij de concept-RES en amendementen bij de RES 1.0. Het verdere proces was echter voor sommige raadsleden niet duidelijk.

Onderzoeksvraag	Norm	Bevindingen
Stuurt de regio aan op een verlenging (vernieuwing) van het Energieakkoord in 2025?	Deze onderzoeksvraag wordt niet genormeerd. Er is alleen sprake van een feitelijke constatering.	Naast de formele besluitvorming is de raad geïnformeerd over de voortgang en waren er bijeenkomsten om extra informatie op te halen. Dit heeft niet bijgedragen aan de aanpassing of invulling van de ambities en doelstellingen.

6 Literatuur

Alphens.nl, 2017. *Alphense duurzaamheidsconferentie is groot succes*, <https://www.alphens.nl/nieuws/alphense-duurzaamheidsconferentie-is-groot-succes.amp>.

CE Delft, 2022. *Wat kunnen RMP's bijdragen aan de nationale klimaatdoelen? Verkenning potentiële CO²-reductie*, Delft: CE Delft.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2017a. *Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020*, Alphen aan den Rijn: Gemeente Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2017b. *Besprekingsstuk Vaststellen actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020, Alphen aan den Rijn Duurzaamheidshoofdstad Groene Hart (160540)*, Alphen aan den Rijn: gemeente Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2018. *Inventarisatie gemeentelijke grondposities tbv zonneweides*, Alphen aan den Rijn: gemeente Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2019. *Collegevoorstel; Van Energieakkoord Holland Rijnland naar Regionale Energiestrategie Holland Rijnland, Klimaatakkoord en raadsinformatiebrief*, Alphen aan den Rijn: gemeente Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2020. *Opstellen en vaststellen wensen en bedenkingen bij Concept RES Holland Rijnland*, Alphen aan den Rijn: gemeente Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2021. *Duurzaamheidsprogramma 2021-2030*, Alphen aan den Rijn: Gemeente Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2022a. *Collegebeantwoording vragen GL over RES en Module Energie van het Omgevingsbeleid PZH*, Alphen aan den Rijn: gemeente Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2022b. *Ondersteuningsprogramma bij Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 Holland Rijnland*, Alphen aan den Rijn: gemeente Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2022c. *Raadsvoorstel Invoering van een Emissieloze Zone in Alphen aan den Rijn*, Alphen aan den Rijn: gemeente Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2022d. *Raadsvoorstel reactie op ontwerp Programma van Eisen bus-concessie Zuid-Holland*, Alphen aan den Rijn: gemeente Alphen aan den Rijn.

Gemeente Alphen aan den Rijn, 2022e. *Transitievisie Warmte*, Alphen aan den Rijn: Gemeente Alphen aan den Rijn.

Holland Rijnland, 2017. *Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 27 september 2017* <https://hollandrijnland.nl/wp-content/uploads/2016/06/20170927-Energieakkoord-Holland-Rijnland-2017-2025-definitief.pdf> 2023.

Holland Rijnland, 2018. *Voortgang Energieakkoord Holland Rijnland*, Leiden: Holland Rijnland.

Holland Rijnland, 2019a. *Notitie; Van Regionaal Energieakkoord Holland Rijnland naar Regionale Energiestrategie (RES) Holland Rijnland*, Leiden: Holland Rijnland.

Holland Rijnland, 2019b. *Voorlopige ruimtelijke en sociaal-economische principes bij de opwekking van duurzame energie in Holland Rijnland*, Leiden: Holland Rijnland.

Holland Rijnland, 2020. *Stand van zaken in voortgang van Energieakkoord naar RES Holland Rijnland*, Leiden: Holland Rijnland.

Holland Rijnland, 2022. *Op naar Neutraal: Regionale Energiestrategie Holland Rijnland*, Leiden: gemeente Alphen aan den Rijn.

Partijen Energieakkoord Holland-Rijnland, 2017. *Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025*, Leiden: Holland Rijnland.

Provincie Zuid-Holland, 2022. *Herziening Omgevingsbeleid Module Energietransitie*, Den Haag: Provincie Zuid-Holland.

RVO, 2022. *Factsheet zon-pv per RES-regio*, Den Haag: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

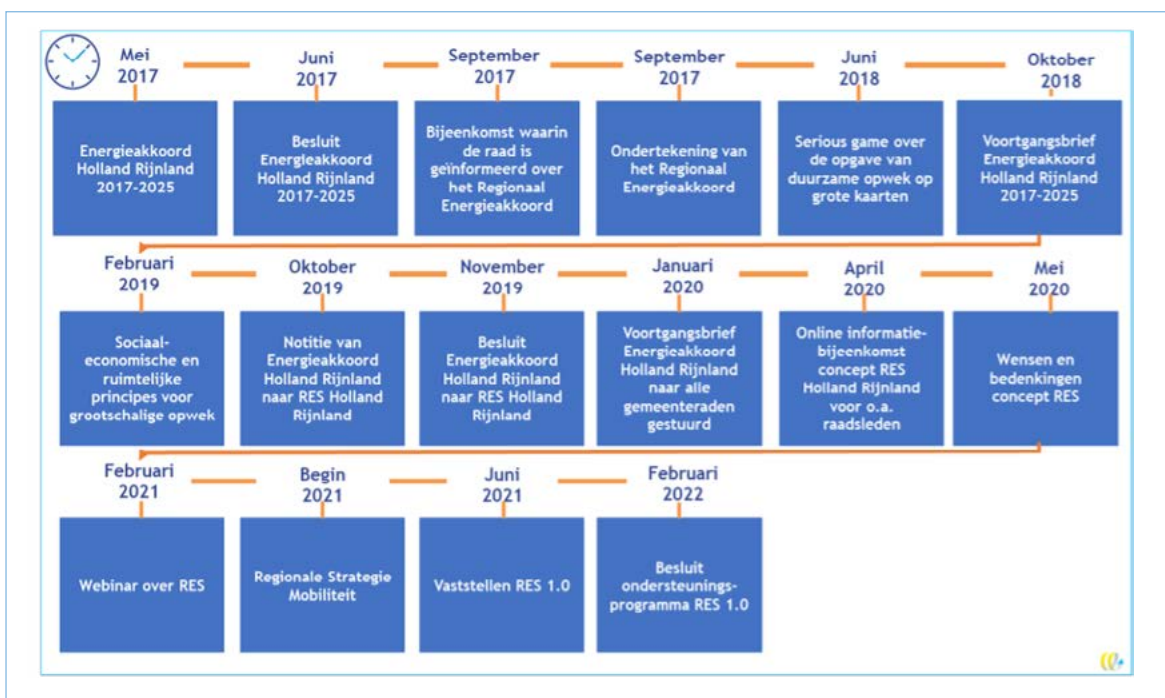
A Beleidshistorie

A1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de totstandkoming van het Energieakkoord en het beleid van gemeente Alphen aan den Rijn om een bijdrage te leveren aan de doelen en ambities van de regio. Hierbij maken we een onderscheid tussen de ontwikkelingen op regionaal niveau (Energieakkoord) en op gemeentelijk niveau (lokaal programma).

A2 Regionaal niveau

Figuur 12 – Het beleid op regionaal niveau is door de jaren heen aanzienlijk uitgebreid

Mei 2017: Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025

In 2017 is het Energieakkoord Holland Rijnland opgesteld. Aanleiding voor dit akkoord was het feit dat de gemeenten binnen Holland Rijnland allemaal werken aan de energietransitie. Gezien de complexiteit en de overschrijding van gemeentegrenzen is regionale samenwerking van belang om de doelstellingen te behalen. Er is daarom gekozen voor een regionaal samenwerkingsverband. Naast veertien gemeentes zijn ook het hoogheemraadschap van Rijnland, provincie Zuid-Holland en de Omgevingsdienst West-Holland betrokken.

Het uitvoeringsprogramma richt zich op vier onderdelen: energiebesparing, hernieuwbare energie, innovatie en vernieuwing en onderzoek, kennis en ondersteuning.

De regionale ambitie is om in 2050 een energieneutrale regio te zijn. Hierbij wordt de volgende definitie gehanteerd: *“Het energieverbruik binnen de regio wordt volledig gedekt door energie uit duurzame energiebronnen of restbronnen, waarvan minstens 80% uit onze eigen regio komt. De resterende 20% wordt ingevuld door onder andere restwarmte of geothermie uit de nabijheid van onze regio.”* Daarnaast wordt ingezet op 30% energiebesparing (10 PJ). Verder stoot de regio in 2050 nauwelijks meer CO² uit voor de energievoorziening en wordt geen aardgas gebruikt in de gebouwde omgeving (**Partijen Energieakkoord Holland-Rijnland, 2017**).

Om de ambities voor 2050 te behalen zijn er ook concrete acties en ambities voor 2025 opgesteld (**Partijen Energieakkoord Holland-Rijnland, 2017**):

- 2,5 PJ minder energieverbruik ten opzichte van 2014;
- 2,5 PJ duurzaam opgewekt door zonnepanelen op daken (0,7 PJ), zonnevelden (1 PJ) en wind (0,8 PJ);
- stimuleren andere vormen van duurzaam opgewekte energie, zoals biomassa en geothermie;
- stevig inzetten op de warmtetransitie.

Om de ambities te realiseren wordt er gewerkt langs zes uitvoeringslijnen:

1. Energiebesparing.
2. Warmte.
3. Ruimte en energie.
4. Zon op daken.
5. Greenports.
6. Duurzame mobiliteit.

Juni 2017: Besluit Energieakkoord Holland Rijnland

Op 22 juni 2017 is door het college van B&W in de gemeente Alphen aan den Rijn besloten (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2017b**):

1. Kennis te nemen van de energie-opgave in regio Holland Rijnland.
2. In te stemmen met het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025, inclusief:
 - a Ambities 2050 en 2025.
 - b Capaciteit en middelen.
3. Portefeuillehouder te machtigen om Energieakkoord te ondertekenen.
4. In 2017 en 2018 een budget van respectievelijk € 56.176 en € 110.799 beschikbaar stellen als bijdrage aan Holland Rijnland ter uitvoering van het programma regionale energietransitie en deze bijdragen te dekken middels een onttrekking aan de via de Voorjaarsrapportage 2017 door de raad vast te stellen reserve duurzaamheid.
5. Bovenstaande mutaties in de begroting te verwerken middels een (verzamel)begrotingswijziging bij de Najaarsrapportage 2017 en Voorjaarsrapportage 2018.

Dit besluit is ter mededeling doorgezonden naar de gemeenteraad. In de oplegnotitie van Energieakkoord Holland Rijnland wordt benoemd dat de regionale energietransitie bijdraagt aan het behalen van de doelstellingen en ambities van het huidige lokaal beleid. Daarnaast zal de uitvoering van het akkoord een bijdrage leveren aan het aanvullende duurzaamheidsprogramma dat wordt opgesteld.

September 2017: Bijeenkomst en ondertekening

Op 7 september 2017 heeft Holland Rijnland tijdens een bijeenkomst de raad geïnformeerd over het Energieakkoord. Op 27 september 2017 ondertekenden achttien partijen het Energieakkoord Holland Rijnland. Dit betrof de veertien gemeenten, provincie Zuid-Holland, Omgevingsdienst West-Holland, het hoogheemraadschap van Rijnland en Holland Rijnland.

Juni 2018: Serious game

Op 6 juni 2018 is een serious game georganiseerd. Hierbij stond de opgave van duurzame opwek centraal. Het doel van deze bijeenkomst was het kennisdelen en informeren van raadsleden over het Energieakkoord en tevens een beeld schetsen van de opgave en de puzzel die gelegd moet worden. Aanwezig waren volksvertegenwoordigers vanuit de Rijn- en Veenstreek, waaronder Alphen aan den Rijn.

Oktober 2018: Voortgang Energieakkoord Holland Rijnland

Op 14 maart 2018 heeft het algemeen bestuur van Holland Rijnland ingestemd met het uitvoeringsprogramma. Op 18 oktober 2018 is hierover een voortgangsbrief naar alle veertien gemeenteraden in Holland Rijnland gestuurd over het Energieakkoord Holland Rijnland. Hierbij wordt ingegaan op de regionale bijdrage en hoe dit zich verhoudt tot landelijke ontwikkelingen.

Er wordt gewerkt aan de zes uitvoeringslijnen (**Holland Rijnland, 2018**):

1. Energiebesparing: Als overheden geven wij het goede voorbeeld. We verduurzamen stapsgewijs gemeentelijke gebouwen en maken uiteindelijk al het maatschappelijk vastgoed energieneutraal. Wij zijn aanjager voor energiebesparing in de bestaande bouw en nieuwbouw.
2. Warmte: We zoeken naar een betaalbare, betrouwbare en duurzame warmtevoorziening in Holland Rijnland in een toekomst zonder aardgas. Restwarmte en bodemenergie in de regio gaan we beter benutten met lokale en (verplichting in 2021) warmtevisies/plannen en een regionale warmtevisie.
3. Ruimte en energie: We stimuleren en faciliteren lokale initiatieven voor zonnenvelden en windenergie.
4. Zon op daken: Doel is om zoveel mogelijk zonnepanelen te plaatsen op publieke en private daken van particulieren, bedrijven, sportverenigingen, scholen of gemeentelijk vastgoed. We werken samen met burgerinitiatieven, investeringsmaatschappijen en woningbouwcorporaties.
5. Greenports: We stimuleren en ondersteunen de Greenports Duin- en Bollenstreek, Boskoop en Aalsmeer in hun verduurzaming. Er valt winst te behalen bij vervoer en logistiek. Ook liggen er kansen bij geothermie en het gebruik van restwarmte.
6. Duurzame mobiliteit: We faciliteren duurzame mobiliteit en duurzame logistiek.

Februari 2019: Sociaal-economische en ruimtelijke principes bij de opwekking van duurzame energie

In februari 2019 is door het college besloten:

- kennis te nemen van de brief en bijlagen die vanuit Holland Rijnland aan Provinciale Staten wordt gestuurd ten behoeve van ruimte voor grootschalige opwek;
- de raad middels bijgevoegde raadsinformatiebrief hierover te informeren.

Het gaat hierbij om de volgende principes (**Holland Rijnland, 2019b**):

Sociaal-economische principes:

- Het initiatief dient een bijdrage te leveren aan het regionale Energieakkoord Holland Rijnland en aan de gemeentelijke ambities op het gebied van duurzaamheid.
- Met participatie dient in een zo vroeg mogelijk stadium te kunnen worden gestart; het draagvlak is het grootst als omwonenden en andere belanghebbenden nog kunnen meedenken over keuzemogelijkheden.
- Bij elk initiatief dient samen met omwonenden en andere belanghebbenden een participatieplan opgesteld te worden waarin wordt aangegeven wat de mogelijkheden voor hen zijn om te participeren in de ontwikkeling en exploitatie van het project. Afspraken gemaakt in dit participatieplan zullen onvoorwaardelijk worden overgenomen indien het eigendom van het project wordt overgedragen aan een andere partij dan diegene die het participatieplan heeft opgesteld/ondertekend.
- Voor participatie is minimaal de 'Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op Land' van Nederlandse Windenergie Associatie (NWEA) het uitgangspunt, waarbij de richtlijnen voor participatie niet alleen op wind maar ook op zon van toepassing zijn. Het doel van de gedragscode is dat de omgeving volwaardig kan meepraten over een project zodat de belangen van iedereen serieus worden meegenomen. Op termijn kan de nog op te stellen uitwerking van de Green Deal Participatie van de omgeving bij duurzame energieprojecten uitgangspunt worden.

- Voor de financiële compensatie wordt uitgegaan van de uitkomsten van de dialoog met de omgeving, zoals opgenomen in het participatieplan. Deze financiële participatie kan op diverse manieren worden ingevuld: gebiedsfonds, korting op energierekening, uitgaven van obligaties, deelname via coöperatie, etc. Dit wordt in overleg tussen initiatiefnemers en omgeving bepaald en vastgelegd als onderdeel van het participatieplan.
- Wind- en zonprojecten die coöperatief ontwikkeld zijn, en dus van en voor de eigen inwoners en lokale ondernemers zijn, hebben sterk de voorkeur.
- Er wordt gewerkt met aflopende regels; een hoge mate van participatie, compensatie en bescherming van omwonenden dichtbij een energiepark (omdat daar impact het grootst is), maar ook afnemende participatie, compensatie en bescherming naarmate de afstand groter wordt (en impact afneemt). Onder compensatie wordt financiële participatie verstaan, zoals mede-eigenaarschap, financiële deelneming, lokaal fonds, omwonendenregeling of schadevergoeding.

Ruimtelijke principes:

- Bij voorkeur is er sprake van meervoudig ruimtegebruik, waarbij het opwekken van duurzame energie wordt gecombineerd met een andere functie (bijvoorbeeld combinatie wind en zon, waterberging, landbouw, natuur en recreatie).
- De initiatieven houden zoveel mogelijk rekening met bestaande functies in het gebied en passen de windturbines of zonnevelden zo goed mogelijk in het bestaande landschap.
- Naast inpassing in het bestaande landschap kan ook gekozen worden voor het accentueren van reeds bestaande structuren, zoals bijvoorbeeld weg- of andere lijninfrastructuur of een cultuurhistorisch landschap dat benadrukt kan worden door windmolens of zonnevelden aan de rand te plaatsen (bijvoorbeeld langs de Romeinse Limes).
- Omwonenden en andere belanghebbenden dienen zowel in organisatorische als financiële zin te worden betrokken bij de ontwikkeling en exploitatie van een wind- en/of zonnepark.
- Bij de beoordeling van de ruimtelijke uitgangspunten dienen in ieder geval een visualisatie van het project te worden aangeleverd. Daarbij dient het project vanuit verschillende posities zichtbaar te worden gemaakt. Eventueel gebruik worden gemaakt van 3D-simulaties.

Oktober 2019: Van Energieakkoord naar RES

Vanuit het Klimaatakkoord dient elke regio een Regionale Energiestrategie (RES) op te stellen. De RES is een document waarin tot 2030 (met een doorkijk naar 2050) de opgaven voor duurzame opwek (elektriciteit) en de opgaven voor de gebouwde omgeving (energiebesparing en warmte) zijn uitgewerkt (**Holland Rijnland, 2019a**). Holland Rijnland heeft een notitie opgesteld waarin het proces wordt beschreven hoe het Energieakkoord wordt omgezet naar een RES.

Het regionale Energieakkoord Holland Rijnland is het uitgangspunt voor de RES Holland Rijnland. Voor de inhoudelijke afbakening wordt de lijn van het bestaande regionale Energieakkoord aangehouden. De ambities zijn hiermee gelijk gebleven. Wel worden de ambities omgerekend naar 2030 en naar een andere eenheid (van PJ naar TWh). Het gaat om de volgende ambities (**Holland Rijnland, 2019a**):

- energieneutrale regio in 2050 (80% duurzame opwek in eigen regio);
- 30% besparing in 2050 ten opzichte van 2015;
- voor 2030 is ingezet op:
 - 1,1 TWh besparing;
 - 1,05 TWh opwek van duurzame energie;
 - inzet op warmtetransitie in de regio (aardgasvrij);
 - stimuleren van alternatieve vormen van duurzame energie (naast zon en wind).

November 2019: Besluit Energieakkoord naar RES

Op 12 november 2019 heeft het college van de gemeente Alphen aan den Rijn besloten (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2019**):

1. In te stemmen met de notitie *Van Energieakkoord Holland Rijnland naar Regionale Energie Strategie Holland Rijnland*.
2. In te stemmen met ondertekening door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) van het Klimaatakkoord, maar tevens de moties van de G40 (40 (middel)grote steden in Nederland) ten aanzien van de uitvoering van het Klimaatakkoord te ondersteunen.
3. De raad middels bijgevoegde informatiebrief te informeren over de Regionale Energiestrategie en het Klimaatakkoord.

In de raadsinformatiebrief wordt gesteld dat het Klimaatakkoord (en daarmee RES) een goede stap is op weg naar klimaatneutraliteit en het de gemeenten en regio's ondersteunt in het bereiken van hun doelstellingen op dit gebied. De raad heeft verzocht dit besluit te bespreken in een commissievergadering. Het lijkt erop dat dit overleg uiteindelijk nooit heeft plaatsgevonden.

Januari 2020: Voortgang Energieakkoord Holland Rijnland

In januari 2020 zijn raadsleden, statenleden en leden van de programmaraad met een brief van Holland Rijnland geïnformeerd over de voortgang van het Energieakkoord. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van de stappen die genomen zullen worden om het Energieakkoord om te vormen naar een Regionale Energiestrategie (RES). De brief richt zich vooral op het proces tot en met de concept-RES (1 juni 2020) en op de betrokkenheid van de gemeenteraden en de programmaraad (**Holland Rijnland, 2020**).

April 2020: Onlinebijeenkomst Concept-RES Holland Rijnland

Op 29 april 2020 is een online-informatiebijeenkomst georganiseerd die gaat over de Concept-RES Holland Rijnland. Het overleg was online aangezien op dit moment de coronapandemie was uitgebroken. Tijdens deze bijeenkomst worden de kijkers bijgepraat over de concept-RES en de planning. Daarnaast zijn er presentaties over de thema's Warmte en Ruimte en energie. De informatiebijeenkomst heeft een inhoudelijk en technisch karakter. Het was voor de kijkers mogelijk om vragen per chat te stellen.

Mei 2020: Wensen en bedenkingen concept-RES

In april 2020 is een conceptversie van de RES Holland Rijnland vastgesteld op het PHO+ Energie en vervolgens toegestuurd aan alle colleges. Na bespreking van de eerste conceptversie van de RES zijn door de raad van Alphen aan den Rijn een aantal wensen en bedenkingen opgesteld over de Concept-RES Holland Rijnland (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2020**). We zien graag dat er in regionaal verband ook op korte termijn meer inspanningen verricht worden om een groter deel van de regio Holland Rijnland te voorzien van restwarmte uit Rotterdam.

- We willen de mogelijkheid openhouden om ook binnen de harde restricties te zoeken naar mogelijkheden voor opwek van duurzame elektriciteit die passen binnen de denkrichtingen.
- Voor de uitwerking naar één ruimtelijke denkrichting gaat de voorkeur van Alphen aan den Rijn uit naar de denkrichting infrastructuur en landschap.
- Zorg voor een meer evenredige verdeling van opwek van duurzame elektriciteit tussen zonne- en windenergie.

Februari 2021: Webinar over RES

Op 17 februari 2021 is een webinar georganiseerd gericht op de RES en Regionale Omgevingsagenda. De webinar werd geopend door twee leden van het dagelijks bestuur van Holland Rijnland. Daarna volgden presentaties over de Regionale Omgevingsagenda en de RES. Vervolgens waren er een aantal deelsessies waarin aanwezigen geïnformeerd werden over de thema's die spelen in de RES en over de Regionale Omgevingsagenda. Het accent van de digitale webinar ligt op informeren, maar er is ook gelegenheid voor vragen en discussie.

Begin 2021: Regionale Strategie Mobiliteit

Begin 2021 heeft Holland Rijnland de Regionale Strategie Mobiliteit (RSM) gepresenteerd. Dit betreft een regionale strategie om een mobiliteitsaanpak op te zetten. De RSM beschrijft de route waarmee de regiogemeenten gezamenlijk de mobiliteitsopgave willen realiseren. De focus ligt op doorstroming,

verkeersveiligheid en ov. Voor duurzaamheid wordt verwezen naar de RES en een drietal concrete acties benoemd⁷:

1. Doorfietsnetwerk: De kwaliteit en compleetheid van het samenhangende regionale doorfietsnetwerk wordt verder ontwikkeld.
2. Mobiliteitshubs: Ontwikkelen van regionale mobiliteitshubs voor het ov.
3. Ruimte bieden voor slimme mobiliteitsconcepten/SMART mobility.

Juni 2021: Vaststellen RES 1.0

In juni 2021 is de RES 1.0 besproken in de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn. Hierbij is het volgende amendement ingediend:

- Het raadsbesluit onder 1, thema elektriciteit 2e bullit, luidende: "Voor windturbines zoeken we naar passende locaties vanuit het elektriciteitsnetwerk, de ruimtelijke kwaliteit en het bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak. De zoekgebieden hiervoor zijn ruimtelijk geduid. De meest kansrijke zoekgebieden van dit moment dekken theoretisch de genoemde ambitie. Het lijkt raadzaam om in aanvulling hierop nog meer zoekgebieden toe te voegen als onderdeel van de ontwikkeling van de RES 2.0.
- We denken dan onder andere aan gebieden langs infrastructuur die als reserve zoekgebied op onze kaart met zoekgebieden zijn aangegeven" te laten vervallen.
- Het raadsbesluit punt 2 uit te breiden na Holland Rijnland met:
"Waarbij:
 - kaders dienen te worden opgesteld waaraan de zoekgebieden moeten voldoen.
 - inwoners, dorpsoverleggen en andere belangengroepen te betrekken bij het vinden van andere, dan de huidige, zoekgebieden.
 - kaders dienen te worden opgesteld waaraan windmolens moeten voldoen; te overwegen zijn:
 - lokale richtlijnen voor de afstand tussen de voet van de windmolen en de voorgevel van het huis/bedrijfspan;
 - lokale richtlijnen zoals geluidsoverlast, hoogte van de windmolen, slagschaduw e.d.;
 - lokale richtlijnen voor flora en fauna;
 - het participatieproces nadrukkelijk te laten plaatsvinden met inwoners, dorpsoverleggen en belangengroepen.
 - in overleg met buurgemeenten uit het Groene Hart zoekgebieden worden aangedragen.
 - op cruciale momenten en tijdig de raad wordt geïnformeerd over de voortgang van en wordt betrokken bij dit proces."

Dit raadsbesluit is aangenomen.

Op 21 juni 2021 heeft de raad van Alphen aan den Rijn besloten (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2021**):

1. De Regionale Energiestrategie (RES 1.0) Holland Rijnland vast te stellen, met daarin de volgende thema's en ambities:
 - Energiebesparing
 - als eerste moeten we besparen: wat niet wordt gebruikt hoeft niet te worden opgewekt;
 - het energiegebruik van de regio is in 2030 minimaal 11% lager dan in 2014;
 - het energiegebruik van de regio is in 2050 minimaal 30% lager dan in 2014;
 - van de minimaal 11% energiebesparing in 2030 wordt 11% bespaard op mobiliteit en 15% op de gebouwde omgeving (warmte in woningen, elektriciteit en warmte in utiliteitsgebouwen).
 - Duurzame mobiliteit
 - reductie van CO₂-uitstoot door mobiliteit in de regio met 22% in 2030 ten opzichte van 1990;
 - reductie van energieverbruik door mobiliteit in de regio met minimaal 11% in 2030 ten opzichte van 2014.

⁷ Dit zijn niet de meest effectieve maatregelen wanneer wordt gekeken naar de in de RES gedefinieerde maatregelen.

- Warmte
 - in 2050 verwarmen we alleen nog via duurzame bronnen, mits:
 - gemeenten goed samenwerken voor een zo goed mogelijke verdeling van schaarse warmtebronnen;
 - er 30% wordt bespaard op warmte, door onder andere isolatie, gedragsverandering, efficiëntere technologieën en zonthermie;
 - er restwarmte komt uit Rotterdam (via WarmtelinQ).
 - op weg naar 2050 zijn hybride warmtepompen een nuttige tussenstap op weg naar andere duurzame oplossingen;
 - door elektrificatie van warmte is in 2050 ongeveer 1,18 TWh extra elektriciteitsopwek nodig;
 - in 2030 zijn ongeveer 23.000 woningen in de regio van het gas afgehaald met de nu bekende gemeentelijke plannen.
 - Elektriciteit
 - In de regio wekken we in 2030 1,05 TWh extra duurzame elektriciteit op ten opzichte van 2014, door een combinatie van zonnepanelen op grote daken (circa 0,25 TWh), zonnenvelden en windturbines (circa 0,8 TWh).
 - De volgende ambities te laten vervallen:

Voor windturbines zoeken we naar passende locaties vanuit het elektriciteitsnetwerk, de ruimtelijke kwaliteit en het bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak. De zoekgebieden hiervoor zijn ruimtelijk geduid. De meest kansrijke zoekgebieden van dit moment dekken theoretisch de genoemde ambitie. Het lijkt raadzaam om in aanvulling hierop nog meer zoekgebieden toe te voegen als onderdeel van de ontwikkeling van de RES 2.0. we denken dan onder andere aan gebieden langs infrastructuur die als reserve zoekgebied op onze kaart met zoekgebieden zijn aangegeven.
2. Het college de opdracht te geven de RES uit te werken en te verankeren in het lokale (omgevings) beleid, in afstemming met de Regionale Omgevingsagenda Holland Rijnland, waarbij:
- kaders dienen te worden opgesteld waaraan de zoekgebieden moeten voldoen;
 - inwoners, dorpsoverleggen en andere belangengroepen worden betrokken bij het vinden van andere, dan de huidige, zoekgebieden;
 - kaders dienen te worden opgesteld waaraan windmolens moeten voldoen; te overwegen zijn:
 - lokale richtlijnen voor de afstand tussen de voet van de windmolen en de voorgevel van het huis/bedrijfspan;
 - lokale richtlijnen zoals geluidsoverlast, hoogte van de windmolen, slagschaduw e.d.;
 - lokale richtlijnen voor flora en fauna;
 - het participatieproces nadrukkelijk plaatsvindt met inwoners, dorpsoverleggen en belangengroepen;
 - in overleg met buurgemeenten uit het Groene Hart zoekgebieden worden aangedragen;
 - op cruciale momenten en tijdig de raad wordt geïnformeerd over de voortgang van en wordt betrokken bij dit proces.

Februari 2022: Besluit ondersteuningsprogramma bij RES 1.0

Om richting te geven aan de (lokale) uitvoering van de RES 1.0 is door Holland Rijnland het Ondersteuningsprogramma Uitvoering RES 1.0 Holland Rijnland opgesteld. Het ondersteuningsprogramma geeft inzicht in de hoofdlijnen van de voorziene activiteiten binnen de RES-regio die nodig zijn om de (no-regret) ambities van de RES 1.0 invulling te geven.

Dit ondersteuningsprogramma (**Holland Rijnland, 2022**):

- Is het resultaat van gezamenlijke ontwikkeling door de regiopartijen, ondersteund door de RES-organisatie.
- Voegt geen nieuwe ambitie toe en doet recht aan de opbrengsten van de besluitvorming op de RES 1.0 door te richten op de 'altijd goed' (no regret) activiteiten. Daarnaast ziet het toe op het gericht procesmatig ondersteunen van het verdere gesprek voor nog te maken keuzes (duurzame opwek elektriciteit, ontwikkeling RES 2.0).

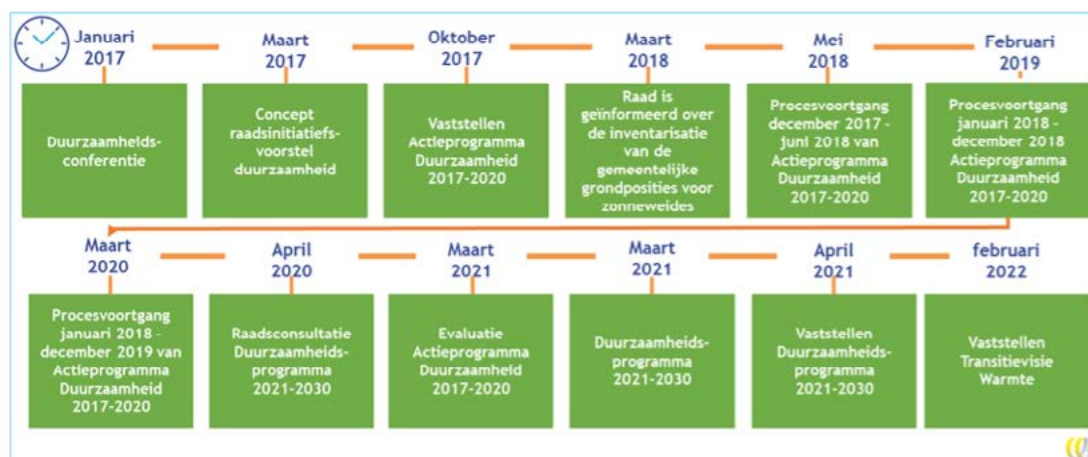
- Biedt procesmatig houvast en is inhoudsarm. Voorstellen voor inhoudelijke keuzes en (tussen) resultaten komen als onderdeel van de uitwerking (en monitoring) terug in het portefeuillehoudersoverleg. Hiermee is exacte duiding van opbrengsten dus niet nu al aan te geven: die zijn het resultaat van verdere gezamenlijke regionale ontwikkeling.
- Is besproken in het portefeuillehoudersoverleg Energie (PHO+) van de RES-partijen op 5 november 2021, vervolgens in de programmaraad op 11 november 2021 en afsluitend in het PHO+ Energie van 22 december 2021.
- Gaat, op basis van bespreking in het PHO+ van 22 december 2021, uit van de zogenaamde 'Basisoptie + vrije ruimte'. Dit houdt in dat:
 - De inzet en ondersteuning bij uitvoering van de RES door de RES-ondersteuningsorganisatie plaatsvindt binnen de kaders van het reeds opgebouwde RES-budget en de te verwachten rijksbijdrage. Daarbij zijn de activiteiten binnen de 'no-regret' onderdelen van de RES 1.0 geprioriteerd door de regiopartijen: waar is de behoefte aan de ondersteuning voor lokale uitvoering het meest nodig en effectief?
 - Regiopartijen aanvullend middelen reserveren in lijn met de regionale bijdragen, zoals die voortvloeien uit het Regionale Energieakkoord van 2017. Dit om te voorzien in mogelijke aanvullende behoeften, bijvoorbeeld naar aanleiding van kansen die zich voordoen in het gepresenteerde landelijke regeerakkoord of de toekomstige lokale collegeakkoorden. Of, in welke mate en waarvoor deze vrije ruimte ingezet wordt, wordt medio 2022 besproken in het PHO+.

Op 8 februari 2022 heeft het college van Alphen aan den Rijn besloten (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2022b**):

- kennis te nemen van het Ondersteuningsprogramma Uitvoering RES 1.0 van Holland Rijnland;
- de raad middels bijgevoegde raadsbriefinformatie te informeren over dit ondersteuningsprogramma van regio Holland Rijnland voor de uitvoering van de RES 1.0.

A3 Gemeentelijk niveau

Figuur 13 – Het beleid op gemeentelijk niveau is door de jaren heen aanzienlijk uitgebreid

Januari 2017: Duurzaamheidsconferentie

Op 21 januari 2017 heeft de gemeenteraad van Alphen aan den Rijn een duurzaamheidsconferentie georganiseerd. Hierbij waren organisaties, bedrijfsleven, maatschappelijke instellingen, scholen, raadsleden en bewoners aanwezig. In verschillende workshops werden ideeën uitgewisseld over de verduurzaming van de woningvoorraad, bedrijven en scholen. Daarnaast werd aandacht besteed aan de vergroening van de stedelijke omgeving en aan particuliere initiatieven op het gebied van duurzame energie (**Alphens.nl, 2017**).

Op het eind van de conferentie is een green statement geformuleerd waarin wordt opgeroepen tot het maken van concrete vervolgstappen en dat Alphen aan den Rijn als groene stad een voorbeeldgemeente wil zijn met de ambitie om een sprong te maken naar een duurzame en klimaatneutrale toekomst (Alphens.nl, 2017).

Maart 2017: Conceptraadsinitiatiefvoorstel duurzaamheid

Op 9 maart 2017 heeft de Raad een conceptraadsinitiatiefvoorstel naar het college gestuurd. Dit is een reactie op de green statement van de duurzaamheidsconferentie. Het voorstel voorziet in een kader om tot een eigen actieprogramma te komen. Dit initiatiefvoorstel (Doorbraakplan voor een Duurzaam Alphen op weg naar 2050), had tot doel om ontwikkelingen rondom duurzaamheid te versnellen en om financiële middelen beschikbaar te stellen.

Samengevat omvat het initiatiefvoorstel het volgende verzoek aan het college:

- het opstellen en uitvoeren van een doorbraakprogramma op het terrein van duurzaamheid/klimaat dat uitgaat van de resultaten van de recente klimaatop;
- daarbij ook de recente evaluatie van het huidige gemeentelijk duurzaamheidsbeleid te betrekken;
- hiermee een transitieproces op gang te brengen op het terrein van duurzaamheid/klimaat zodat de gemeente Alphen uiterlijk in 2050 energieneutraal is:
 - een maatschappelijk duurzaamheidsplatform op te zetten;
 - specifieke acties nader uit te werken en te concretiseren;
 - voor de begrotingsafhandeling van 2018 met een uitgewerkt actieprogramma te komen naar de betreffende commissie en de raad;
 - een reservering van € 5 miljoen uit de NUON-middelen hiervoor te doen;
 - parallel hieraan aan andere relevante maatschappelijke sectoren ook om een actieprogramma te vragen.

Het college heeft hierop besloten het bestaande actieprogramma (Duurzaamheidsprogramma 2014-2020) te herzien en te verbreden. Het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 is daaruit voortgekomen. Dit nieuwe programma maakt concreet op welke wijze de duurzaamheidsambities en de versnelling gerealiseerd wordt.

Oktober 2017: Vaststellen Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020

In 2015 was het Duurzaamheidsprogramma 2014-2020 vastgesteld met een Uitvoeringsprogramma. In 2017 is, als gevolg van de duurzaamheidsconferentie, het bestaande actieprogramma (Duurzaamheidsprogramma 2014-2020) herzien en verbreed. Dit heeft geleid tot een nieuw Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2017a**). In dit actieprogramma is concreet gemaakt op welke wijze de duurzaamheidsambities gerealiseerd zullen worden. In het actieprogramma wordt ook benoemd dat Alphen aan den Rijn op het onderwerp energie als enige gemeente in de regio meewerkt aan het Energieakkoord Holland Rijnland en de landelijke pilot Regionale Energiestrategie Midden-Holland. Er wordt benoemd dat beide samenwerkingsverbanden veel informatie hebben opgeleverd en dat Alphen aan den Rijn zich wil ontwikkelen tot regionale Duurzaamheidshoofdstad en kenniscentrum voor duurzaamheid.

Het programma bestaat uit zeven thema's: energie, duurzaam wonen, duurzame mobiliteit, duurzaam ondernemen, klimaatadaptatie & green city, duurzame scholen & verenigingen en duurzame gemeentelijke organisatie.

Voor het thema energie zijn de volgende ambities opgesteld:

- in 2050 is de samenleving van Alphen aan den Rijn fossiele brandstofvrij, energie- en CO₂-neutraal;
- energiebesparing van gemiddeld 1,5% per jaar voor de gebouwde omgeving (conform rijksbeleid);
- 14% duurzame energie in 2020;
- in 2020 50% meer aansluitingen met opwek zonne-energie ten opzichte van 2016.
- Deze ambities sluiten aan bij de doelen uit het Energieakkoord.

Om dit te realiseren zijn vier budgetten beschikbaar (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2017a**):

1. € 150.000 eenmalig budget Energie-akkoord regio Holland Rijnland.
2. € 150.000 eenmalig budget Regionale Energiestrategie Midden-Holland.
3. € 50.000 extern onderzoek en advies, communicatie.
4. € 50.000 bestaand budget voor het aanjagen van Green Deals.

Op 10 oktober 2017 besluit de raad:

- het actieprogramma 'Duurzaamheidshoofdstad Groene Hart, Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020' vast te stellen;
- akkoord te gaan met de financiële invulling van het actieprogramma, € 2.310.000 te bestemmen en daarmee nog € 2.690.000 in de reserve duurzaamheid te houden;
- dit raadsvoorstel is op 23 november 2017 aangenomen (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2017b**).

Tijdens de raadscommissie van 9 november 2017 zijn een aantal toezeggingen gedaan:

- een overzicht met nieuwbouwplannen waarbij is aangegeven welke plannen of initiatieven gasloos zijn;
- een verkennend onderzoek naar de mogelijkheden voor een gemeentelijk energiebedrijf;
- een evaluatie van drie leningssoorten met een voorstel voor een eventuele actualisatie van de verordeningen;
- naast SCOPE-scholen ook in gesprek gaan met andere scholen over de verdere verduurzaming van scholen;
- te kijken naar de verduurzaming van landbouw;
- vóór de zomer met een voortgangsrapportage te komen;
- de organisatie van een informatiemarkt over het actieplan

Tijdens de vergadering van 8 maart 2018 zijn deze toezeggingen besproken.

Maart 2018: Raadsinformatie beschikbare gemeentelijke grondposities ten behoeve van zonneweides

Op 13 maart 2018 is de raad geïnformeerd over de inventarisatie van de gemeentelijke grondposities ten behoeve van zonneweides. Er wordt een overzicht verschaft over gemeentelijke grondposities die potentieel geschikt zijn voor de aanleg van zonneweides.

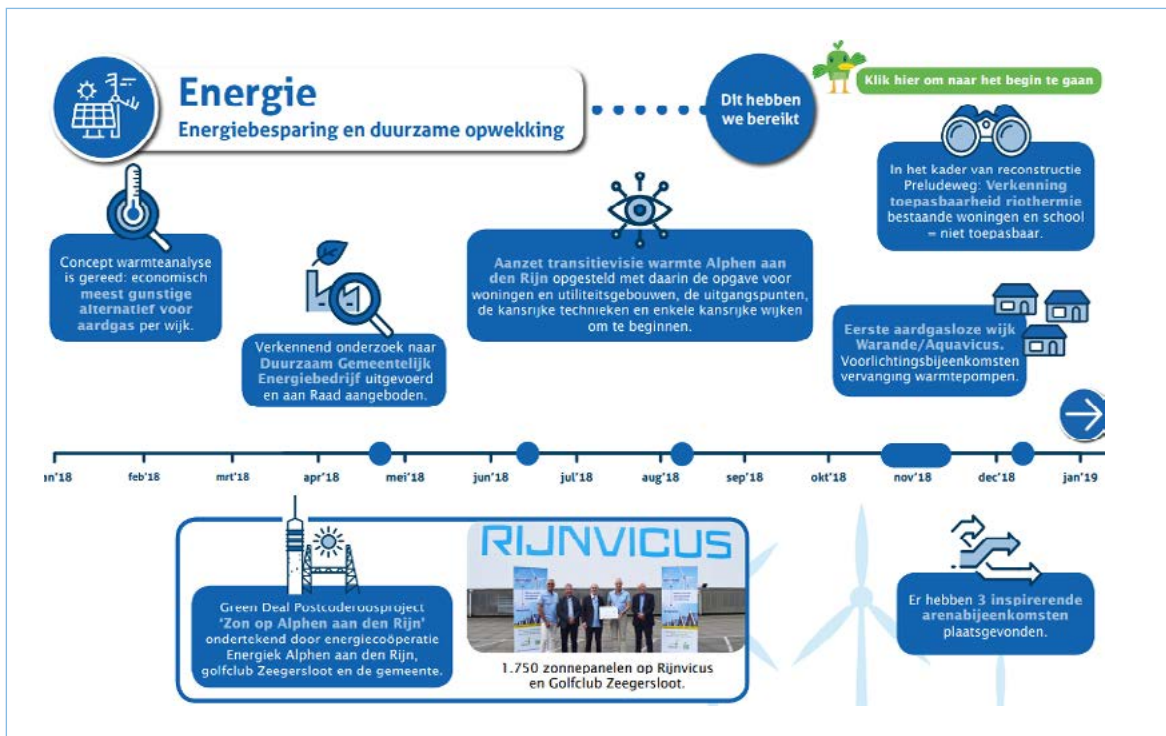
Het al dan wel of niet geschikt zijn van een locatie voor een zonneweide is afhankelijk van een aantal factoren: huidige bestemming en gebruik, voorziene toekomstige ontwikkeling, benutbaar oppervlak, boekwaarde, planologisch-juridisch status, de fysieke geschiktheid van de ondergrond en voldoende draagvlak bij betrokkenen. In de brief wordt geconcludeerd dat de meeste locaties in het overzicht niet geschikt zijn voor de aanleg van een zonneweide. Deze locaties zijn in gebruik voor een andere (maatschappelijke) functie zoals sportvelden of volkstuinen of zijn aangemerkt als (potentiële) uitbreidingslocaties voor woningbouw (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2018**).

Een aantal locaties zijn wel (gedeeltelijk) geschikt. Hierbij zal de gemeente de mogelijkheden voor het realiseren van zonneweides op deze locatie nader uitwerken.

Mei 2018, februari 2019 en maart 2020: Procesvoortgang

Op 22 mei 2018, 12 februari 2019 en 3 maart 2020 zijn voortgangsrapportages van het Actieprogramma Duurzaamheid opgesteld. Hierin wordt gesproken over de procesvoortgang van een bepaalde periode. Dit wordt per thema beschreven. De voortgang wordt vooral kwalitatief beschreven. Aan de hand van een tijdslijn per thema worden ontwikkelingen door de tijd heen beschreven.

Figuur 14 - Voorbeeld tijdslijn uit voortgangsrapportage

Ook regionale samenwerking wordt in de voortgangsrapportages benoemd. Er wordt gesteld dat het Energieakkoord bijdraagt aan het bereiken van de doelstelling en ambities die in het Actieprogramma Duurzaamheid zijn vastgelegd.

September 2020: Raadsconsultatie Duurzaamheidsprogramma 2021-2030

Het Actieprogramma Duurzaamheid liep tot en met 2020. In 2020 is daarom gestart met het opstellen van een nieuw duurzaamheidsprogramma. In september 2020 zijn de raadsfracties digitaal geconsulteerd over het nieuwe duurzaamheidsprogramma van de gemeente. In totaal hebben negen van de twaalf fracties deze consultatie ingevuld.

Uit de consultatie is gebleken dat er veel consensus is rondom het centraal stellen van de drie transitieën. Er is draagvlak voor een programma tot 2030 met een langetermijnvisie en met een korte termijn uitvoeringsprogramma, zodat er kan worden ingespeeld op de ontwikkelingen en sturing. Daarnaast is uit de raadsconsultatie naar voren gekomen dat bewustwording en gedragsverandering als belangrijke sleutels tot verduurzaming worden gezien. Er is groot draagvlak voor ondersteuning vanuit de gemeente met maatwerk en subsidies en/of leningen. Ook hebben een aantal fracties aangegeven dat ze verder willen ondersteunen door meer te investeren, ook in risicovolle projecten. Verder wordt er aandacht besteed aan het feit dat de doelstellingen scherp geformuleerd moeten worden en dat er aandacht is voor de betaalbaarheid van de verduurzaming.

Maart 2021: Evaluatie Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020

In maart 2021 is het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 geëvalueerd. Per thema is er gekeken naar de volgende onderdelen:

- Wat hebben we bereikt tot en met 2020?
- Welke CO₂-winst leveren projecten op?
- Wat werkte goed in de periode 2017-2020?
- Wat hebben we geleerd in de periode 2017-2020?
- Wat doen we anders na 2020?

Daarnaast zijn de positieve punten en de aandachtspunten van het huidige programma in beeld gebracht en wordt er aandacht besteed aan de inhoud van het nieuw duurzaamheidsprogramma.

Tabel 6 - Overzicht positieve en aandachtspunten

<i>Positieve punten programma</i>	<i>Aandachtspunten programma</i>
<ul style="list-style-type: none"> • de ambities zijn helder; • de opzet biedt voldoende flexibiliteit om in te spelen op actuele ontwikkelingen op korte termijn; • de werkbudgetten zijn bij het opstellen globaal geraamd; • de genoemde acties zijn concreet op lokaal niveau in samenwerking met regionale en lokale partijen uit te voeren; • de gemeente kiest haar rol per project en is de ene keer aanjager, de andere keer volger. 	<ul style="list-style-type: none"> • de thema's overlappen elkaar, dat maakt het verwarrend wie waarvoor verantwoordelijk is; • voor het behalen van de ambities zijn we veelal afhankelijk van een derde partij; • invloed van gemeente is beperkt als het gaat om gedragsverandering; • communicatiecampagne is laat op gang gekomen; • maatwerk is arbeidsintensief; • voor de voorbeeldfunctie zijn voldoende middelen en mankracht nodig om resultaten te bewerkstelligen en mensen mee te nemen

Deze evaluatie is ook aangeboden aan de raad.

Maart 2021: Duurzaamheidsprogramma 2021-2030

Het Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 is door de raad vastgesteld en bouwt voort op het Actieprogramma Duurzaamheid 2017-2020 en beschrijft tevens de strategie en duurzaamheidsambities voor de lange en middellange termijn. Voor 2050 heeft de gemeente de ambitie om volledig energieneutraal (inclusief 95% CO₂-reductie en fossielvrij), circulair en klimaatbestendig te zijn en biedt zij een diversiteit aan plant- en diersoorten.

In het duurzaamheidsprogramma wordt expliciet gesproken over regionale samenwerking. Er wordt een opsomming gegeven van alle regionale en lokale programma's waar Alphen aan den Rijn aan meewerkt (onder andere RES). Ook wordt er een beeld geschetst van de *Cirkel van invloed* voor de gemeente, waarbij ook gekeken wordt naar mondiaal, Europees en nationaal beleid dat invloed heeft op de gemeente (onder andere Sustainable Development Goals, Nationaal Klimaatakkoord, etc.).

Voor de energietransitie zijn er ambities voor 2030:

- energiebesparing van 1,5% per jaar;
- 20% hernieuwbare energiegebruik ten opzichte van het totaal bruto verbruik;
- opwek hernieuwbare elektriciteit in lijn met de RES-hr;
- 20% van de bestaande bouwvoorraad is aardgasvrij;
- 17% CO₂-reductie in de mobiliteit ten opzichte van 1990;
- evenwichtige balans tussen vraag en aanbod van energie, bijvoorbeeld voorkomen van congestie.

De gewenste resultaten voor 2025 zijn (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2021**):

- Energiebesparing van 1,5% per jaar, 7,5% besparing in 2025 ten opzichte van 2020:
 - 15% gebouwgebonden energiebesparing voor het gemeentelijk vastgoed;
 - 90% van de openbare verlichting is vervangen voor led;
 - 80% van de inwoners en bedrijven dragen bij aan het bereiken van energietransitie doelen;
 - jaarlijks helpen we minimaal twee initiatieven vanuit de samenleving verder.
- 16% hernieuwbare energiegebruik ten opzichte van het totale bruto verbruik.
- De RES-hr is vastgesteld:
 - de opgave/aanpak van opwek hernieuwbare elektriciteit voor de gemeente is bekend;
 - de vergunningen zijn verleend.
- De transitievisie Warmte is vastgesteld:
 - verwarmingsalternatieven voor alle wijken zijn bekend inclusief tijdspad tot realisatie;
 - de uitvoeringsstrategie uit de TVW is uitgewerkt in een programma Op weg naar aardgasvrij;
 - de startwijken die een alternatieve warmtevoorziening krijgen zijn benoemd;
 - in twee wijken gestart met de uitvoering.

- We werken aan schonere, slimmere en andere mobiliteit in lijn met de RES-hr. Lokaal leidt dit tot:
 - zero emissie goederenvervoer in alle centra;
 - een laadinfrastructuur passend bij de benodigde laadcapaciteit voor elektrische voertuigen;
 - de aanleg van treinstation Hazerswoude-Rijndijk en de invoering van elektrische stadsbussen;
 - 20% meer fietsgebruik ten opzichte van 2015;
 - toename van minimaal twee (commerciële) deelauto's per jaar.
- Voor de congestieproblematiek op het iTC-PCT terrein is een oplossing gerealiseerd. Smart Grid wordt verkend bij twee andere projecten.

April 2021: Vaststellen Duurzaamheidsprogramma 2021-2030

Op 22 april besluit de raad van Alphen aan den Rijn (**Gemeente Alphen aan den Rijn, 2021**):

1. Het Duurzaamheidsprogramma 2021-2030 met uitvoeringsprogramma 2021-2022 vast te stellen:
 - met de hierin benoemde uitgangspunten en instrumenten;
 - voor de drie transities; energietransitie, klimaatadaptatie en biodiversiteit en circulaire economie:
 - de benoemde ambities voor 2050;
 - de ambities 2030;
 - de strategie en gewenste resultaten in 2025;
 - de maatregelen en acties 2021-2023.
2. Voor de uitvoering van het duurzaamheidsprogramma jaarschijf 2021 een incidenteel budget beschikbaar te stellen ad. € 2.005.000 en dit te dekking middels een onttrekking aan de reserve Duurzaamheid ad. € 569.000 en de Algemene reserve ad. € 1.436.000.
3. Budget en dekking met betrekking tot beslispunt 2 in de begroting te verwerken middels Voorjaarsnota 2021.
4. Voor de uitvoering van het duurzaamheidsprogramma vanaf 2022 incidentele en structurele middelen beschikbaar te stellen van:
 - € 1.433.000 incidenteel (2022) en € 1.946.000 structureel;
 - € 1.194.053 incidenteel (2023) en € 2.337.000 structureel;
 - € 36.000 incidenteel (2024) en € 2.509.000 structureel;
 - € 36.000 incidenteel (2025) en € 2.681.000 structureel.
5. Budget en dekking met betrekking tot beslispunt 4 onderdeel te maken van de integrale afweging in de kadernota/begroting 2022 en de volgende jaren met betrekking tot de beschikbare financiële ruimte.
6. Toekomstige rijksbijdragen (algemene uitkering) met een label duurzaamheid direct toe te wijzen ter dekking van het duurzaamheidsprogramma. Eerder beschikbaar gestelde algemene middelen worden dan gecompenseerd.

Februari 2022: Vaststellen Transitievisie Warmte

In februari 2022 is door de Raad de Transitievisie Warmte vastgesteld. De visie gaat over de warmte die nodig is om gebouwen van warmte te voorzien, zowel woningen als kantoren, winkels en andere panden. Ook bespreken we in deze visie de warmtealternatieven die we in de toekomst stapsgewijs gaan inzetten op weg naar een aardgasvrije gemeente. Dit is exclusief de proceswarmte in de industriesector. De visie bevat de volgende onderdelen:

- het afwegingskader warmte (uit oktober 2020), dat nodig is om samen met de stakeholders de belangrijke keuzes te kunnen maken;
- de waarschijnlijkste oplossingsrichtingen voor alle buurten in 2050;
- het tijdpad dat een indicatie geeft van wanneer welke buurt van het aardgas af gaat;
- een beschrijving van geschikte alternatieven en een planning voor de vijf verkenningsgebieden (in deze gebieden starten we de komende jaren met het opstellen van een wijkuitvoeringsplan);
- een eerste kosteninschatting van aardgasvrije alternatieven en een uitvoeringsstrategie voor deze verkenningsgebieden;
- een uitvoeringsstrategie voor de buurten die niet aangewezen zijn als verkenningsgebied: de gemeentebrede aanpak.

